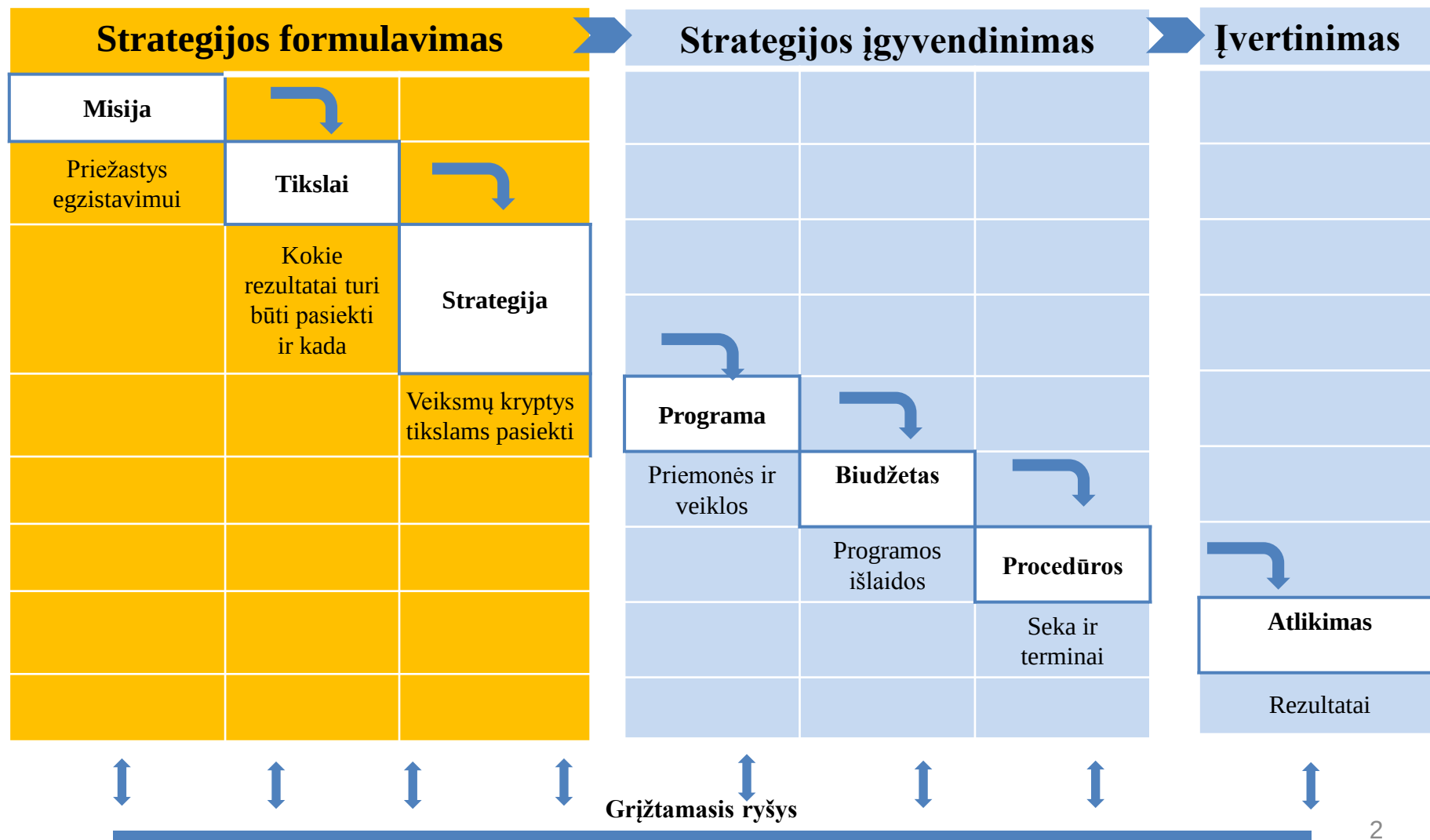

Dr. Rasa Melnikienė, LAEI direktorė,
Strategijos projekto rengimo grupės
vadovė

Organizacijos strateginio planavimo etapai

(pagal Thomas L. Wheelen, J. David Hunger. Concepts in Strategic management and Business Policy, 2004, 9 leidimas)

XVII Vyriausybės tikslas ir siekis

- **Tikslas – pasiekti, kad Lietuvoje būtų gera gyventi.**
 - ✓ Kad žmogus jaustųsi laimingas ir orus, o valstybė būtų stipri, įtvirtinti pamatinius gėrius – saugoti žmogaus gyvybę ir sveikatą, užtikrinti sambūvį su gamta, puoselėti darnią šeimą ir bendruomenę, kurti darnią ekonominę ir politinę aplinką.
- **Svarbiausias siekis – darnos, kaip pamatinio tikslo, kūrimas.**
 - ✓ Darnią Lietuvą siūloma kurti 5 lygmenimis – darnus žmogus, darni visuomenė, darnus švietimas ir kultūra, darni ekonomika bei darnus valstybės valdymas.

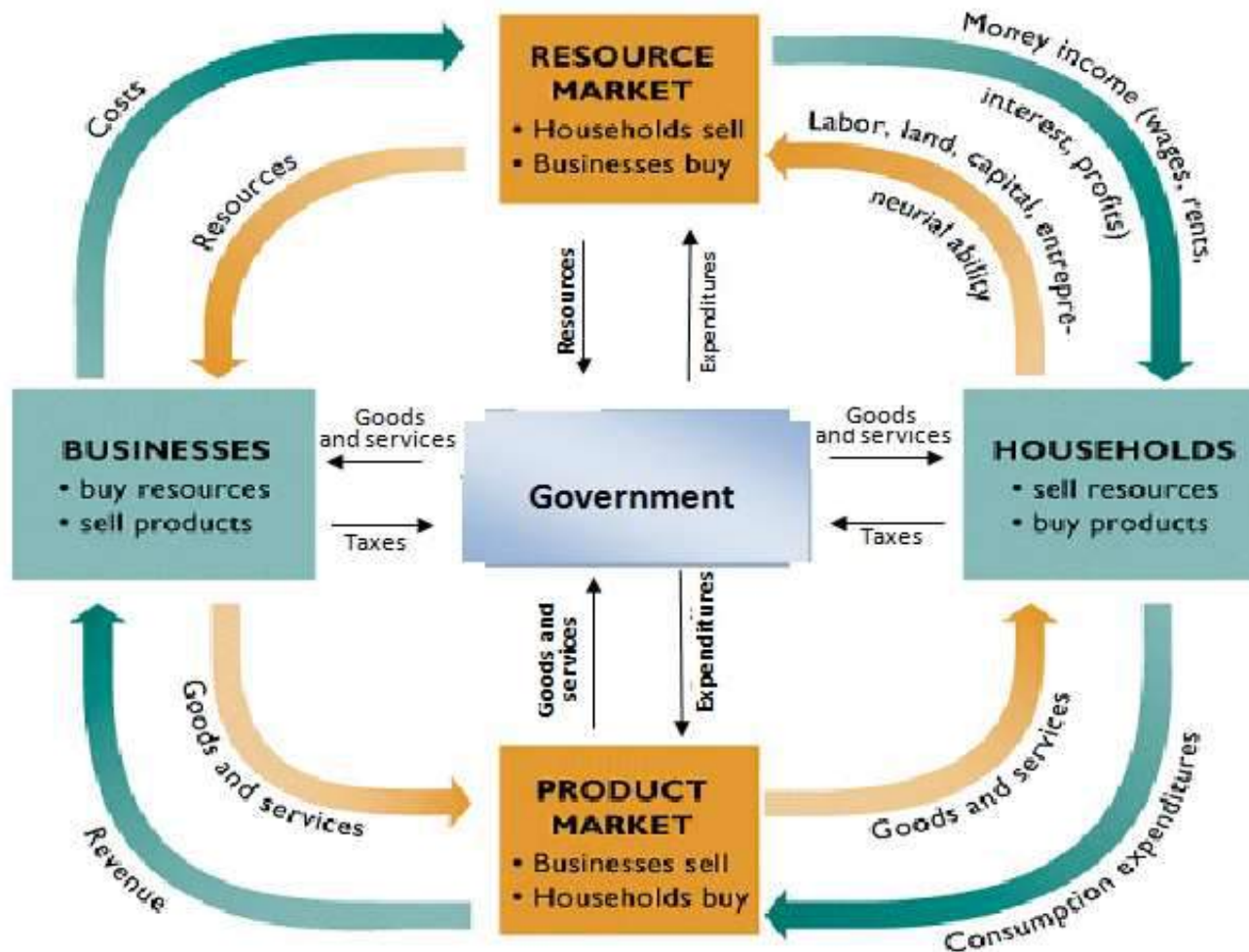
Kertinis XVII Vyriausybės uždavinys – gyvybingo Lietuvos kaimo išsaugojimas

- Vyriausybės programos nuostatose pažymėta, kad gyvybingo kaimo egzistavimas neįmanomas be:
 - ✓ konkurencingo ir pelningo žemės bei kito kaimo ūkio;
 - ✓ deramos infrastruktūros ir deramų socialinių, sveikatos bei kultūrinių paslaugų.
- Vyriausybė įsipareigoja imtis priemonių tam, kad būtų užtikrinta ***darni Lietuvos žemės ūkio plėtra ir Lietuvos kaimo ateitis.***

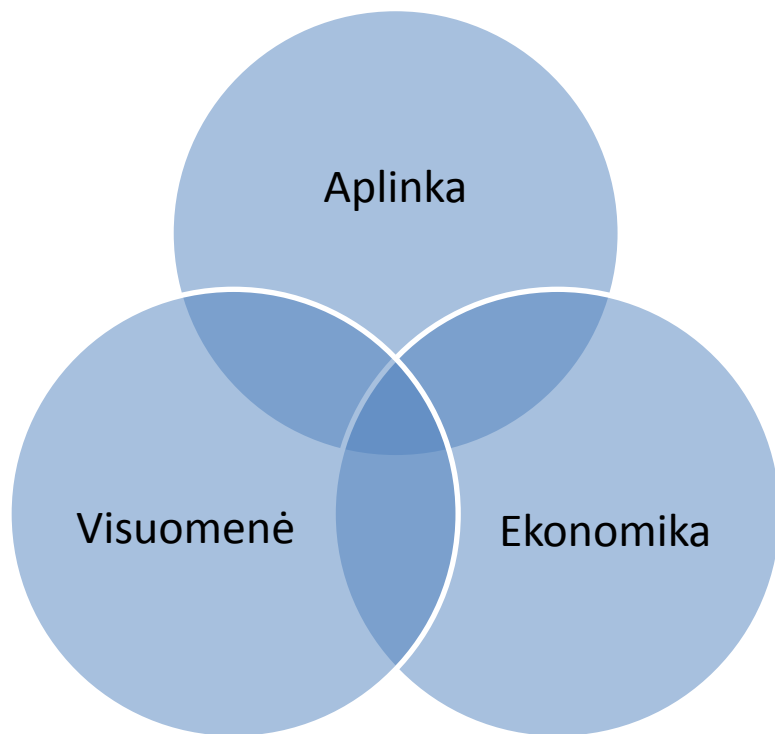

Ekonominės sistemos dalyviai ir jų tarpusavio ryšiai

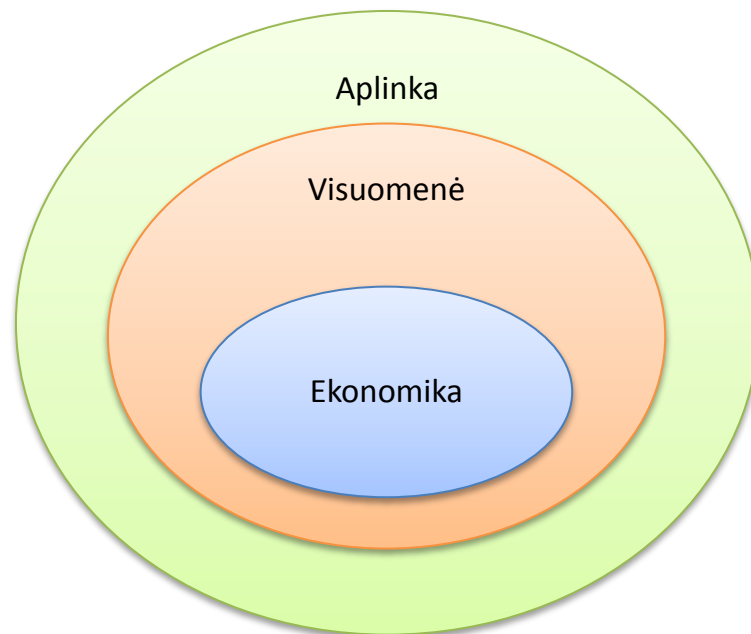

Tvarumo sampratos raida

Sisteminis požiūris

Holistinis požiūris

Žemės ūkio misija (pašaukimas)

- *Aprūpinti gyventojus kokybiškais, saugiais ir palankiais sveikatai vietiniais žemės ūkio ir maisto produktais, garantuojant ekonominę šalies saugumą.*
- *Suteikti kaimo gyventojams oriam gyvenimui būtinas pajamas bei išsaugoti gyvenimo būdą, kuris yra vertinamas ir mėgstamas.*
- *Išsaugoti gamtos turtus, švarią ir saugią aplinką, kraštovaizdį ir biologinę įvairovę.*

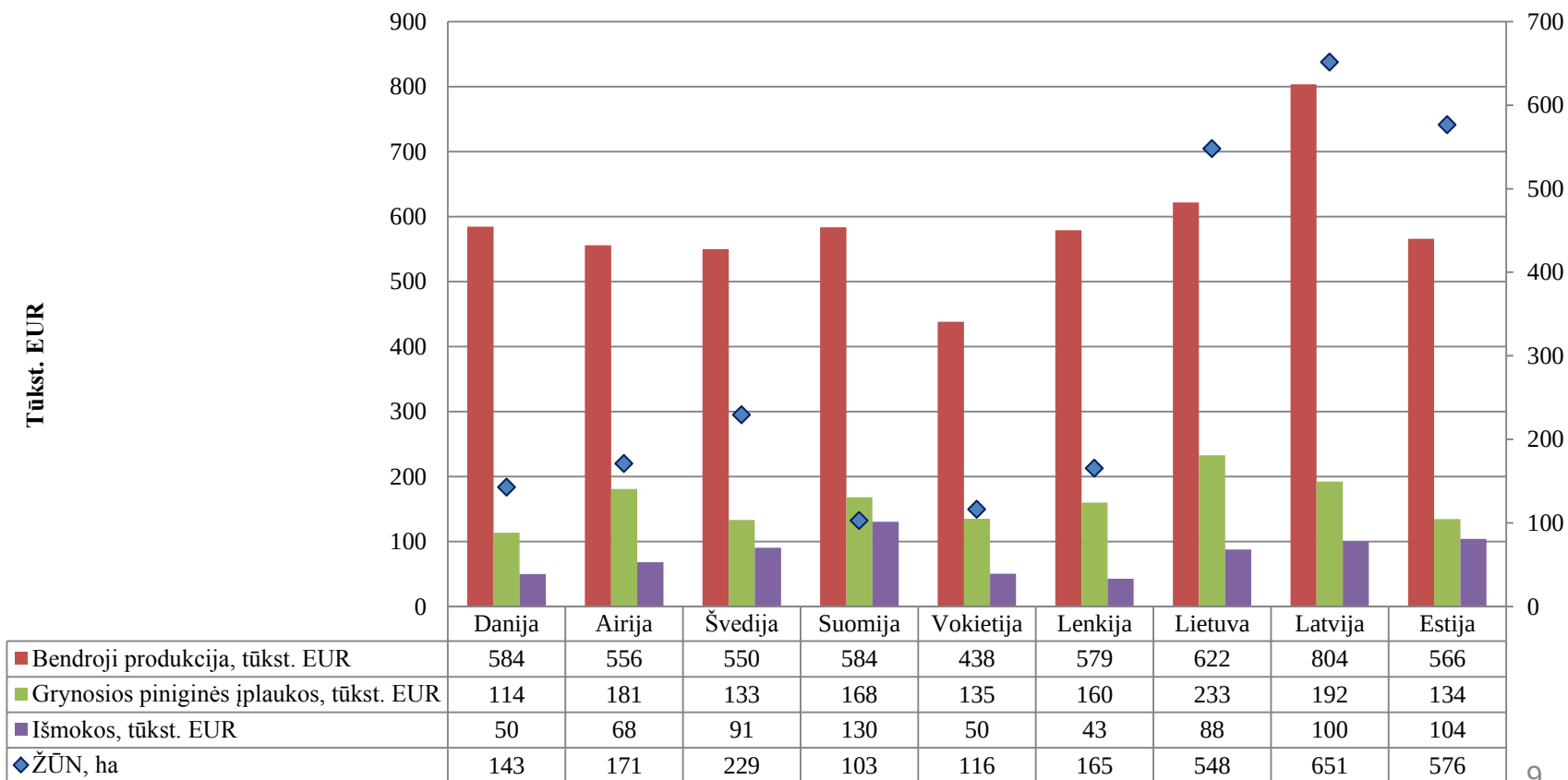
Lietuvos žemės ūkio gebėjimas prisitaikyti prie ekonominių iššūkių

Prielaidos tvariam žemės ūkio vystymuisi ekonomine prasme yra sukuriamos tada, kai ūkiai geba sugeneruoti pajamas, kurios leidžia ne tik sukurti patenkinamą ūkininkų gyvenimo kokybę, bet ir atkurti gamybos metu sunaudotą kapitalą bei išsaugoti verslą ilgalaikėje perspektyvoje.

Konkurencingumo didinimas – stambių ūkių pasiekimai (1)

Lyginant Lietuvos ir kai kurių ES šalių ūkių, kurių ekonominis dydis 250–500 tūkst. EUR, **bendrają produkciją, grynąsias pinigines įplaukas, tiesiogines ir kitas išmokas**, matyti, kad Lietuvos ūkių ekonominiai rezultatai yra panašūs ar net geresni nei kitų šalių to paties dydžio ūkių, tačiau jie pasiekti, naudojant vidutiniškai kelis kartus daugiau ŽŪN.

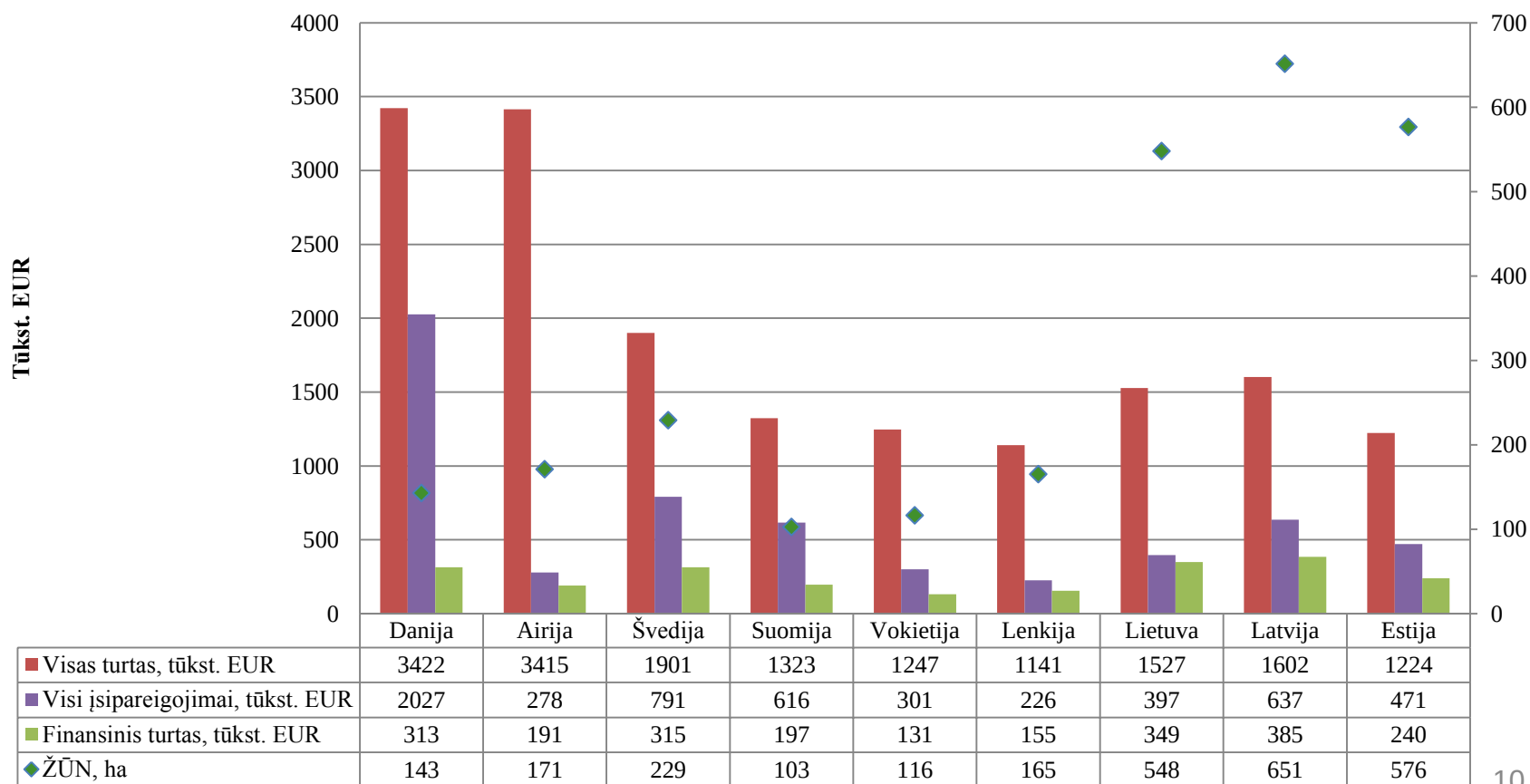
Ūkių, kurių ekonominis dydis 250–<500 tūkst. EUR, veiklos rezultatai 2013 metais

Konkurencingumo didinimas – stambių ūkių pasiekimai (2)

Per 2004–2013 metų laikotarpį buvo įgyvendinta daug priemonių, teikiančių ūkiams investicinę paramą technikai ir įrangai įsigyti. Pagal apsirūpinimą kapitalu stambūs ūkiai prilygo tokio paties dydžio ūkių ES vidurkiui.

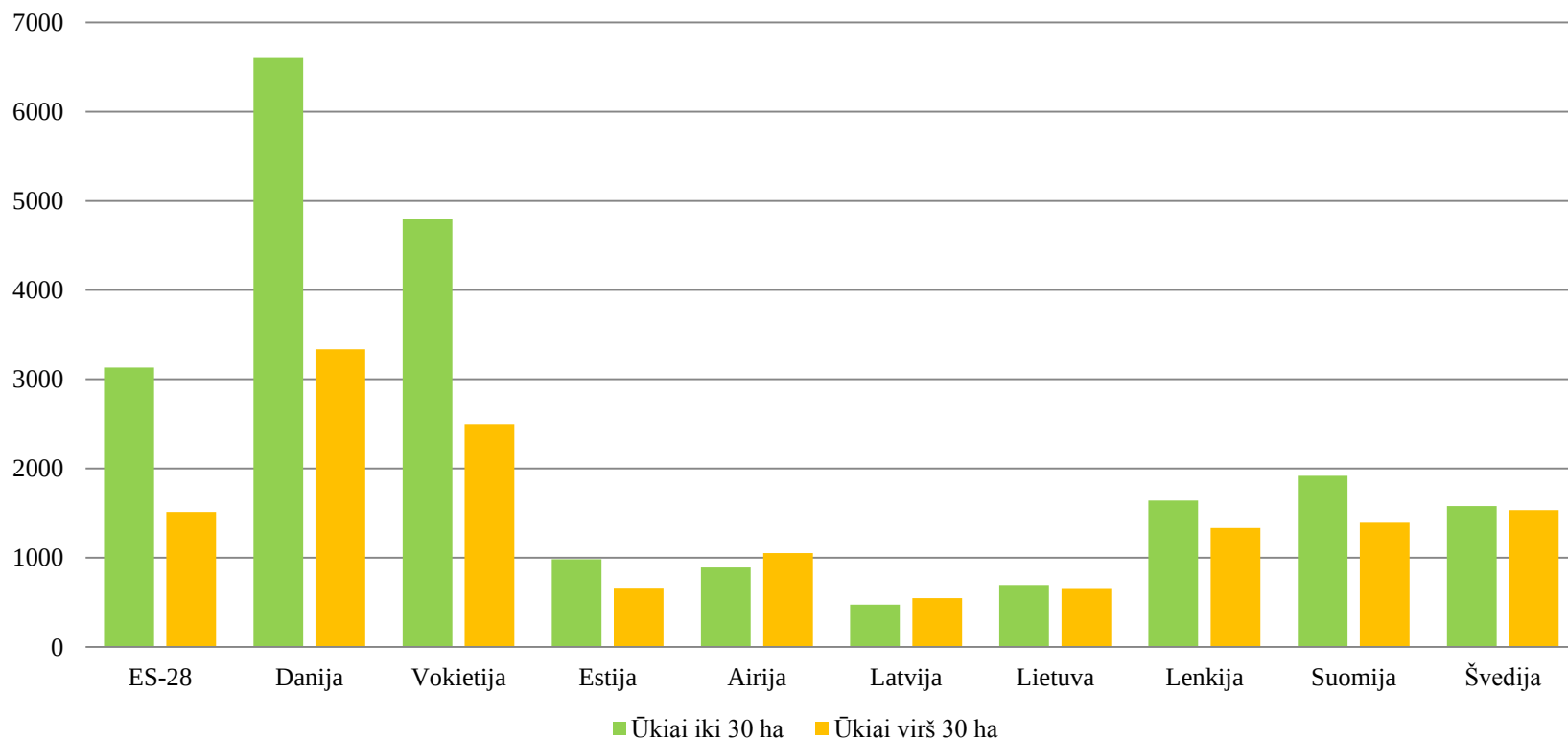
Ūkių, kurių ekonominis dydis 250–<500 tūkst. EUR, veiklos rezultatai 2013 metais

Smulkių ūkių ekonominio potencialo stiprinimas

Senujų ES šalių patirtis rodo, kad smulkūs ūkiai sėkmingai veikia ir, atsižvelgiant į naujus vartotojų reikalavimus maisto produktų kokybei, turi daug galimybių klestėti ateityje. Pvz., 2013 metais Danijos ūkiuose iki 30 ha standartinės produkcijos vertė sudarė 6,6 tūkst. EUR/ha, kuri 9,5 karto didesnė nei tokio paties dydžio ūkiuose Lietuvoje.

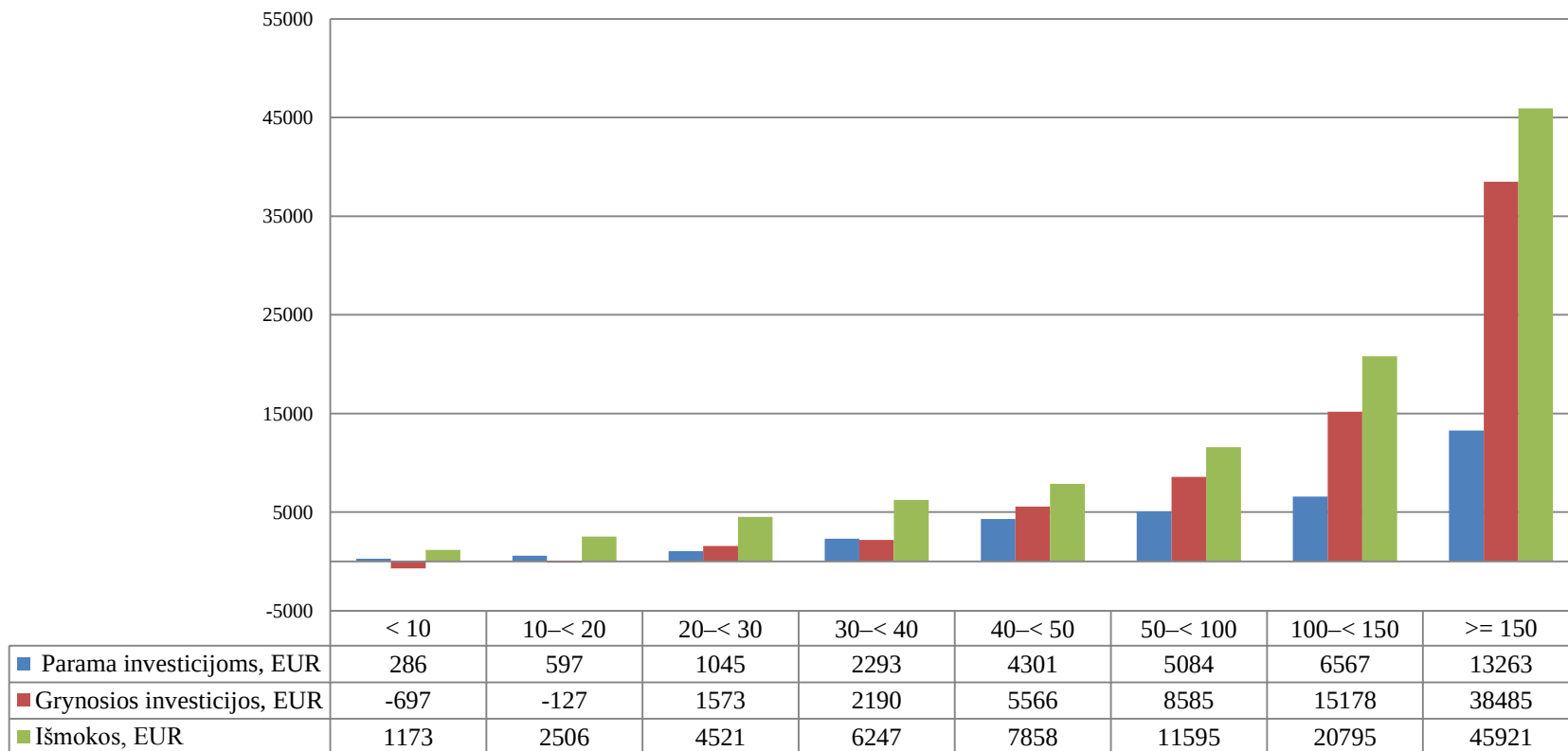
Ūkių standartinė produkcija pagal ūkio dydį ES 2013 metais, EUR/ha ŽŪN

Ūkių investicinių pajėgumų plėtojimas

Parama, leidžianti pagerinti Lietuvos ūkių apsirūpinimą kapitalu, buvo teikiama tiek prekiniams, tiek pusiau natūriniais ūkiams, tačiau ūkių grynosios investicijos rodo, kad atnaujinti kapitalą buvo pajėgūs tik stambūs ūkiai. Smulkiuose ūkiuose vyravo priešinga tendencija, t. y. 2004–2014 metais ūkiuose iki 20 ha vidutinės grynosios investicijos buvo neigiamos.

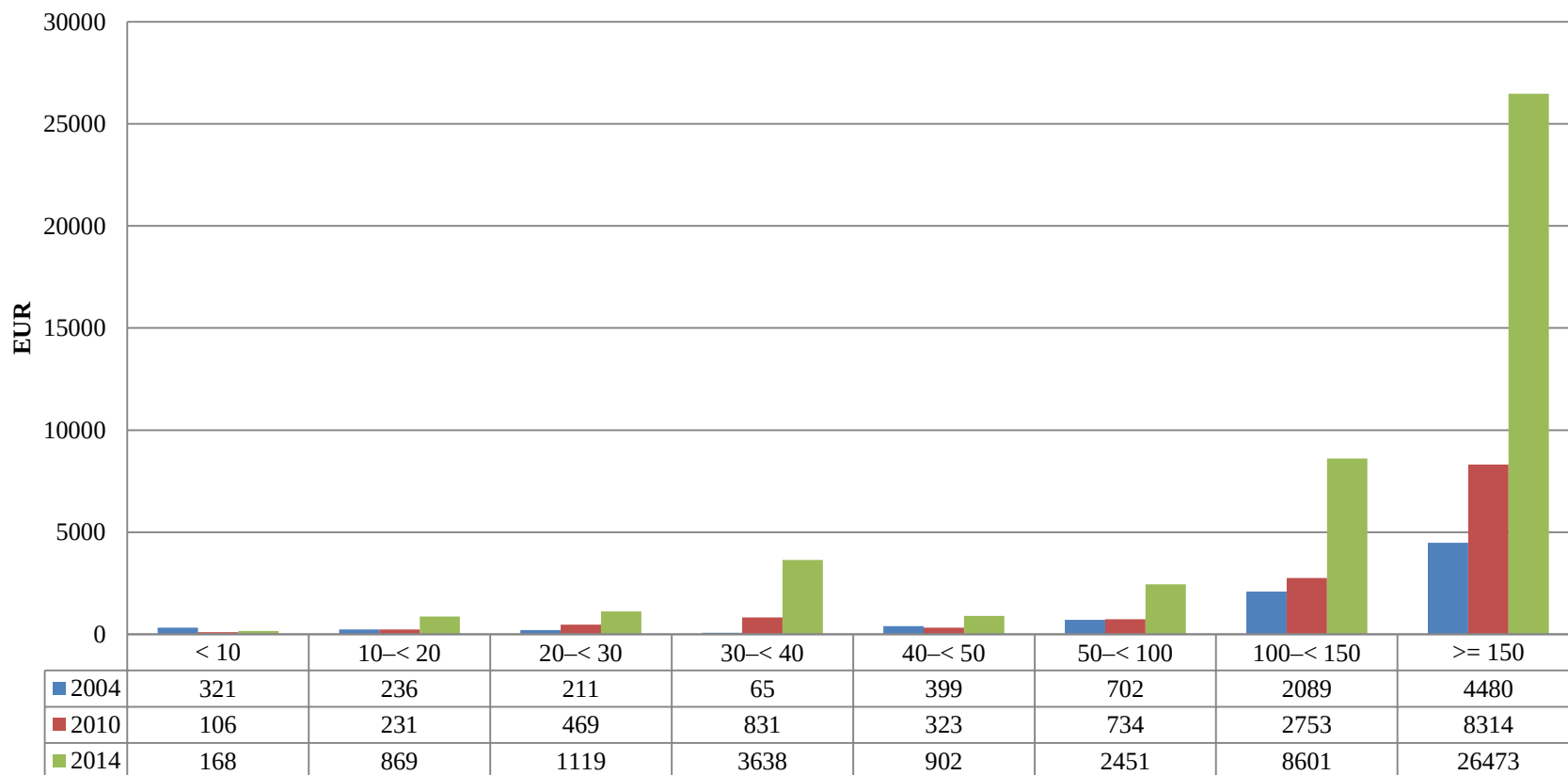
Ūkių grynosios investicijos, parama investicijoms ir išmokos, tekusi vidutiniškai vienam ūkiui 2004–2014 metais, EUR

Ūkių finansinių galimybių įsigyti žemės didinimas

Ūkių finansinės galimybės įsigyti žemės tiesiogiai priklausė nuo jų gaunamos tiesioginės paramos sumų. Stambūs ūkiai atsidūrė daug palankesnėje padėtyje. Per 2010–2014 metų laikotarpį didesni nei 150 ha ūkiai vidutiniškai per metus žemei įsigyti skyrė 18 tūkst. EUR, o 20–30 ha ūkiai – 38 kartus mažiau.

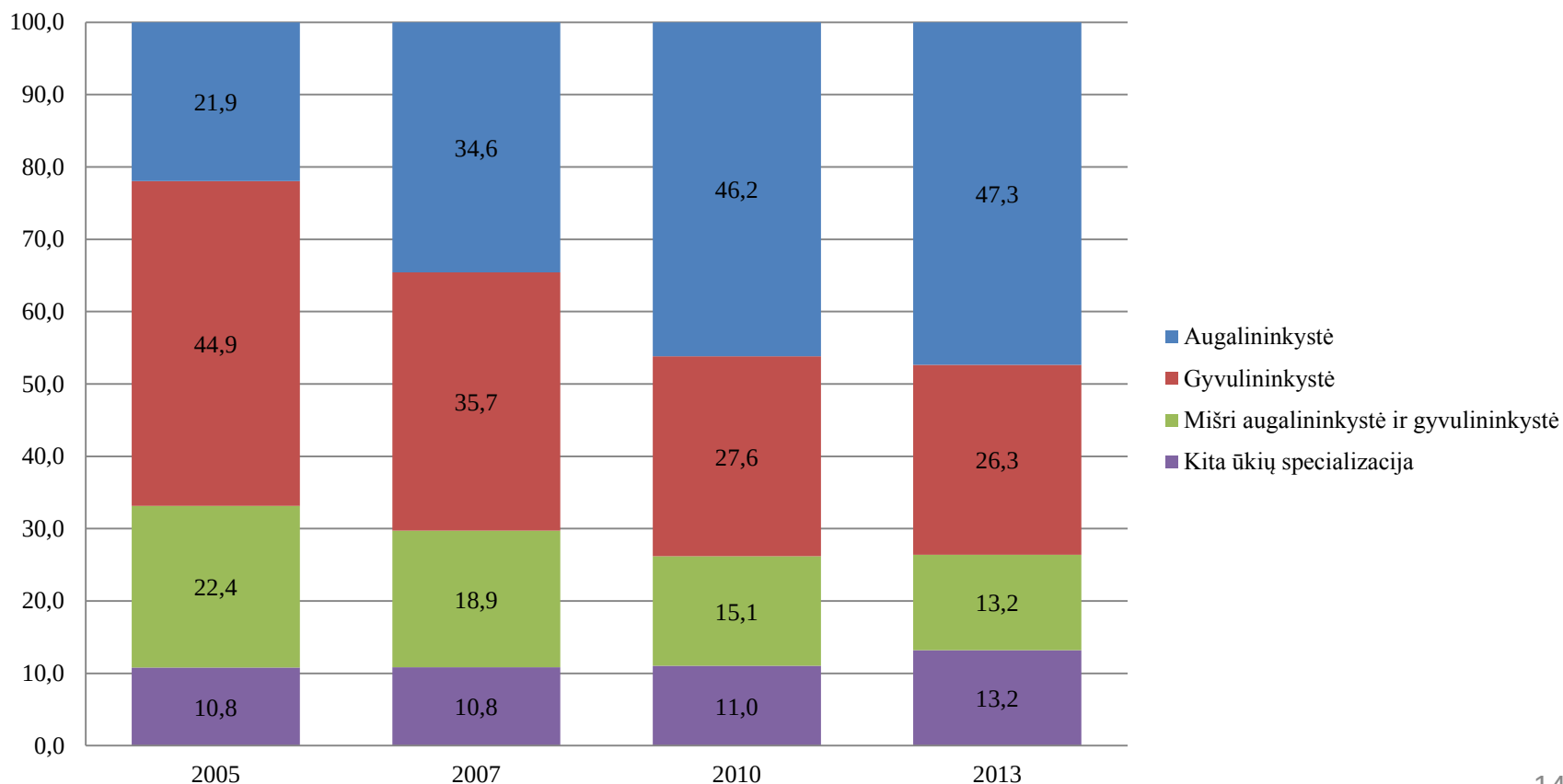
Ūkių investicijos į žemę 2004, 2010 ir 2014 metais, EUR

Specializacijos kryptių plėtojimas, atsižvelgiant į racionalų gamtinių ir žmogiškųjų išteklių panaudojimą

Nuo 2007 metų pradėjus taikyti tiesioginių išmokų modelį, kuris numatė, kad ūkiams mokamų tiesioginių išmokų suma priklauso tik nuo deklaruojamų ŽŪN ha skaičiaus, o ne nuo gaminamos produkcijos rūšies ir gamybos apimčių, Lietuvos ūkininkai ėmė sparčiai keisti savo specializaciją. Ūkininkai rinkosi auginti javus ir rapsus.

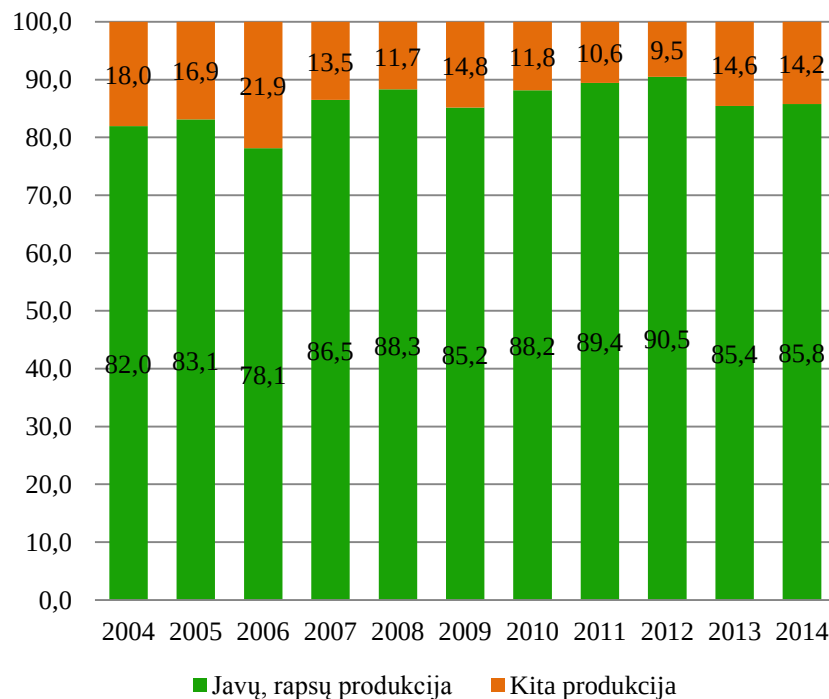
Ūkių struktūra pagal ūkininkavimo kryptį 2005, 2007, 2010 ir 2013 metais

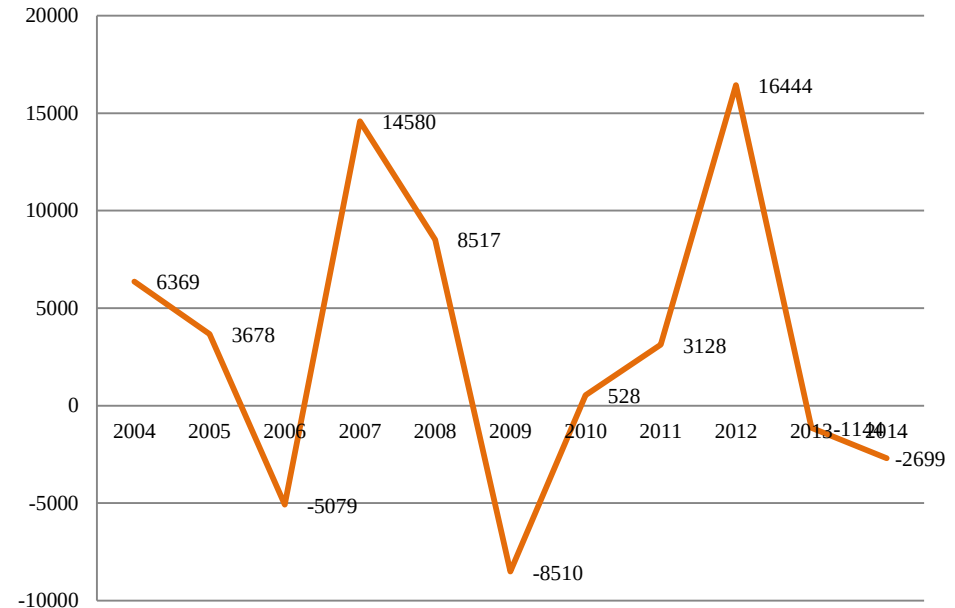
Ūkininkavimo rizikos mažinimas (1)

Javų ir rapsų ūkiams būdinga labai siaura specializacija: 2007–2014 metais javų ir rapsų dalis sudarė vidutiniškai apie 90 proc. šių ūkių bendrosios žemės ūkio produkcijos, todėl šie ūkiai tampa labai priklausomi nuo grūdų kainų ir klimatinių sąlygų pokyčių. Javų ir rapsų ūkiai deklaravo nuostolį 2006, 2009, 2013 ir 2014 metais.

**Javų, rapsų ūkių specializacija
2004–2014 metais, proc.**

**Ūkių, užsiimančių javų ir rapsų auginimu,
bendrasis pelnas
2004–2014 metais, EUR**

Tolygesnis šalies teritorijoje išsidėsčiusių gamtinių išteklių panaudojimas žemės ūkio veiklai

Lietuvoje mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse (ypač didelio nepalankumo) yra nepalankios sąlygos intensyviai augalininkystei. Gyvulininkystės plėtojimas, ypač žoliaėdžių gyvulių laikymas, vystant mišrius ūkius, yra svarbus tų vietovių ekonomikai, kad būtų palaikomos bent minimalios ūkininkavimo apimtys, būtinos kraštovaizdžiui išsaugoti, ir mažinamos nepalankios gyventojų migracijos tendencijos.

Rizikos valdymo priemonių taikymo skatinimas

Ūkininkų aktyvumas, diversifikuojant veiklą ir draudžiant pasėlius, buvo mažas, kadangi ūkininkų gaunama parama žymiai sumažino pajamų svyravimą ir užtikrino stabilias ūkių pajamas bei darė verslą pelningą net ir nesėkmingais metais.

2013 metais ūkių, dalyvavusių veiklos diversifikavimo procese, dalis siekė tik 1,1 proc. ES šalyse šis rodiklis vidutiniškai siekė 16,8.

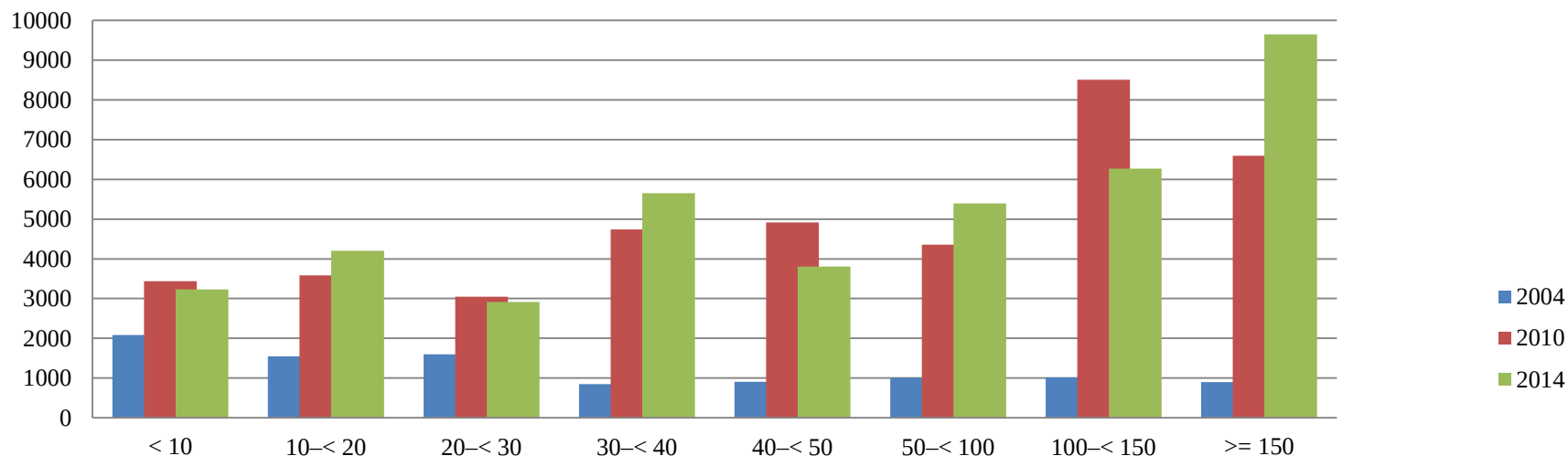
Ūkių, įvairinančių ekonominę veiklą, skaičius Lietuvoje 2005–2013 metais

Veiklos rūšys	2005	2007	2010	2013	Pokytis 2013, palyginti su 2005, proc.
Kaimo turizmas	250	210	350	400	60
Amatai	230	90	100	110	-52
Produktų perdirbimas	340	130	170	180	-47
Atsinaujinančios energijos gamyba			10	50	
Medienos ir jos dirbinių gamyba	430	260	110	100	-77
Akvakultūros paslaugos	50	10	20	20	-60
Darbas pagal sutartis	320	310	190	280	-13
Miškininkystė			200	330	
Kitos veiklos	920	490	360	410	-55
Iš viso ūkių, diversifikuojančių veiklą	2540	1500	1510	1880	-26
Ūkių, diversifikuojančių veiklą, proc.	1,00	0,65	0,76	1,09	9

Ūkininkavimo rizikos mažinimas

Dėl didesnio apsirūpinimo kapitalu ir dėl to sugaištamų mažesnių darbo laiko sąnaudų, reikalingų žemės ūkio veiklai vykdyti bei aukštesnio išsilavinimo didesnių ūkių savininkai sugeba dalį savo laiko skirti ekonominei veiklai už ūkio ribų ir taip diversifikuoti riziką. 2014 metais stambių ūkių (didesnių nei 150 ha) pajamos iš šaltinių, nesusijusių su žemės ūkio veikla (kitas darbo užmokestis, pensijos, socialinės pašalpos ir kt.), 3 kartus viršijo smulkesnių ūkių (iki 10 ha) atitinkamas pajamas.

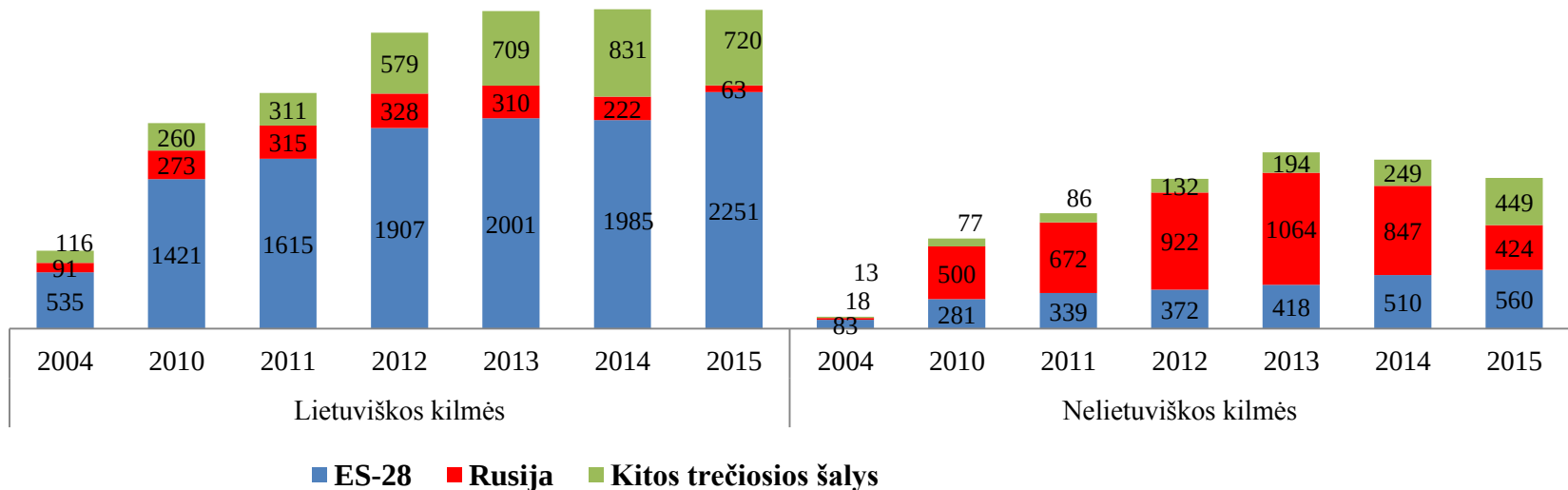
Ūkių pajamos iš šaltinių, nesusijusių su žemės ūkio veikla, 2004, 2010 ir 2014 metais pagal ūkio dydį, EUR

Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto diversifikavimas

Lietuva pagamina daugiau žemės ūkio ir maisto produktų nei suvartoja, todėl perteklinę produkciją eksportuoja. Ilgą laiką šalies žemės ūkio ir maisto produktų eksportas koncentravosi į ES šalių ir Rusijos rinkas, o eksporto diversifikavimo procesai vyko lėtai.

**Lietuviškos ir nelietuviškos kilmės produktų eksportas pagal šalių grupes
2004 ir 2010–2015 metais, mln. EUR**

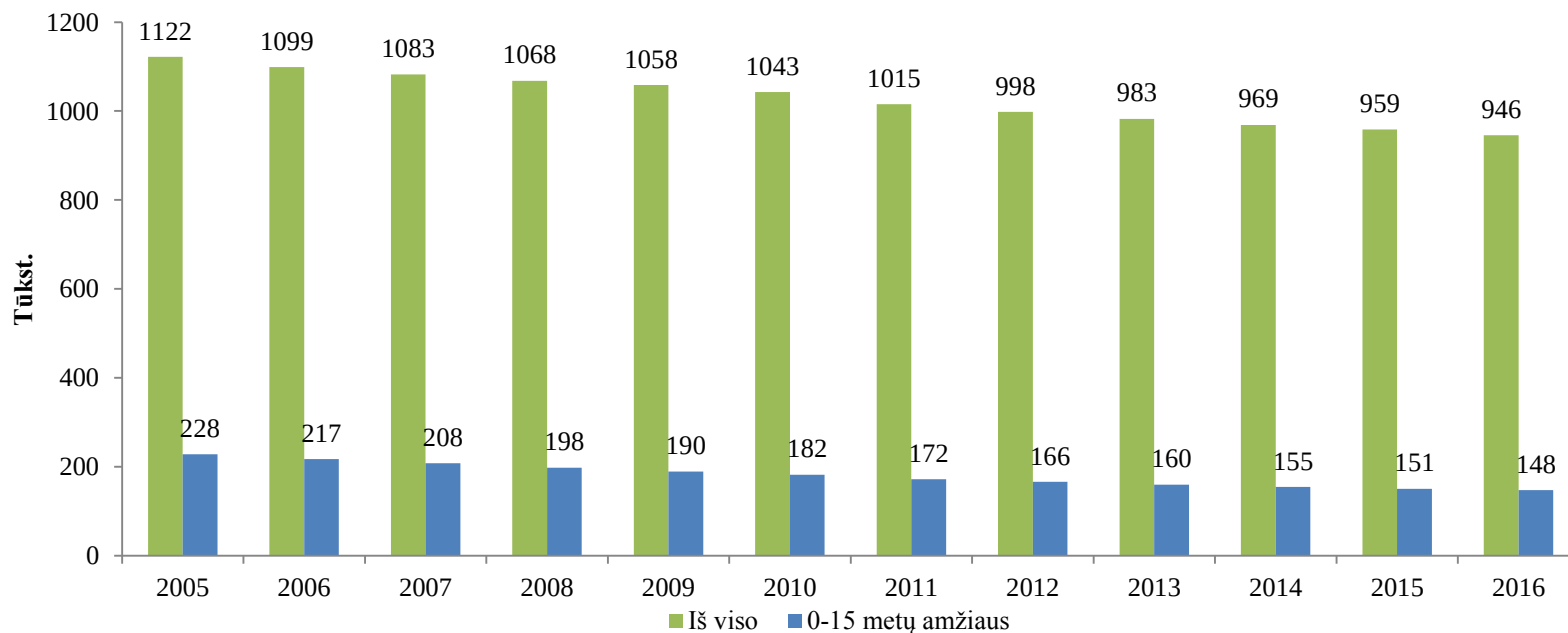
Lietuvos žemės ūkio gebėjimas prisitaikyti prie socialinių iššūkių

Prielaidos tvariam žemės ūkio vystymuisi socialine prasme sukuriama tada, kai išsaugomos kaimo bendruomenės ir išlaikomi glaudūs socialiniai santykiai.

Gyventojų pritraukimo į kaimą didinimas

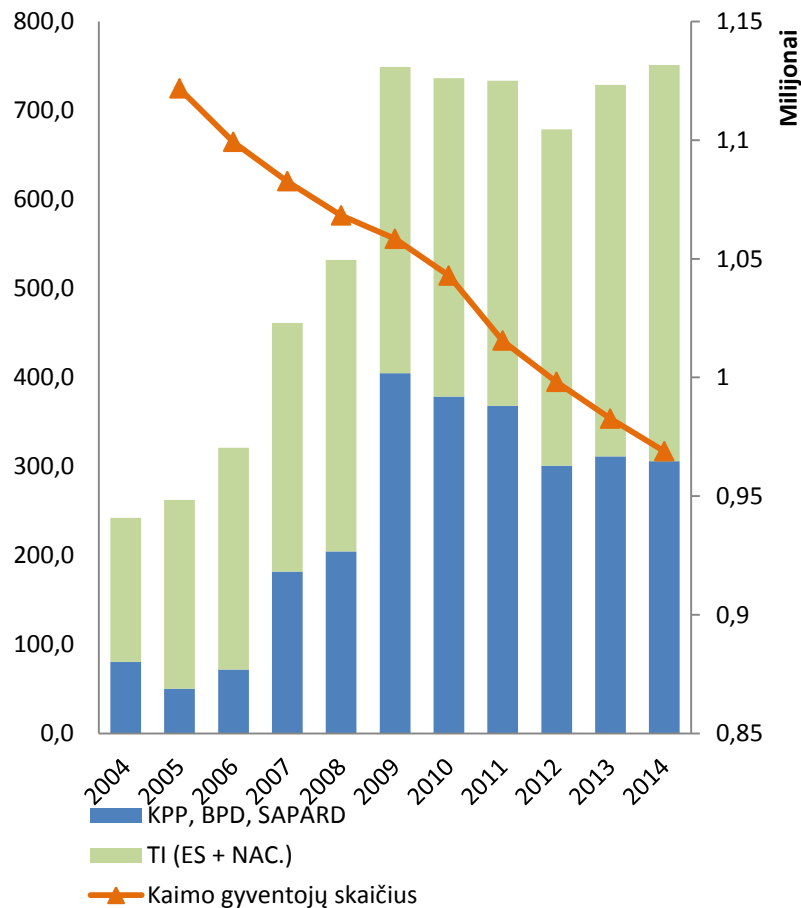
Kaimo politikos sprendimai, didžiausią dėmesį sutelkiant į fizinius infrastruktūros objektus, o ne į svarbiausius kaimo gyventojų viešųjų paslaugų poreikius, tinkamų priemonių verslui skatinti ir darbo vietoms kurti trūkumas sumažino kaimo vietovių patrauklumą. Per 2005–2016 metų laikotarpį kaimo gyventojų skaičius sumažėjo **15,7 proc.**, o jauniausio (iki 15 metų) amžiaus gyventojų – **35,7 proc.** Kaimo gyventojų senėjimą lėmė mažėjantis gimstamumas ir jaunimo nenoras gyventi kaime.

Gyventojų skaičius kaime 2005–2016 metais

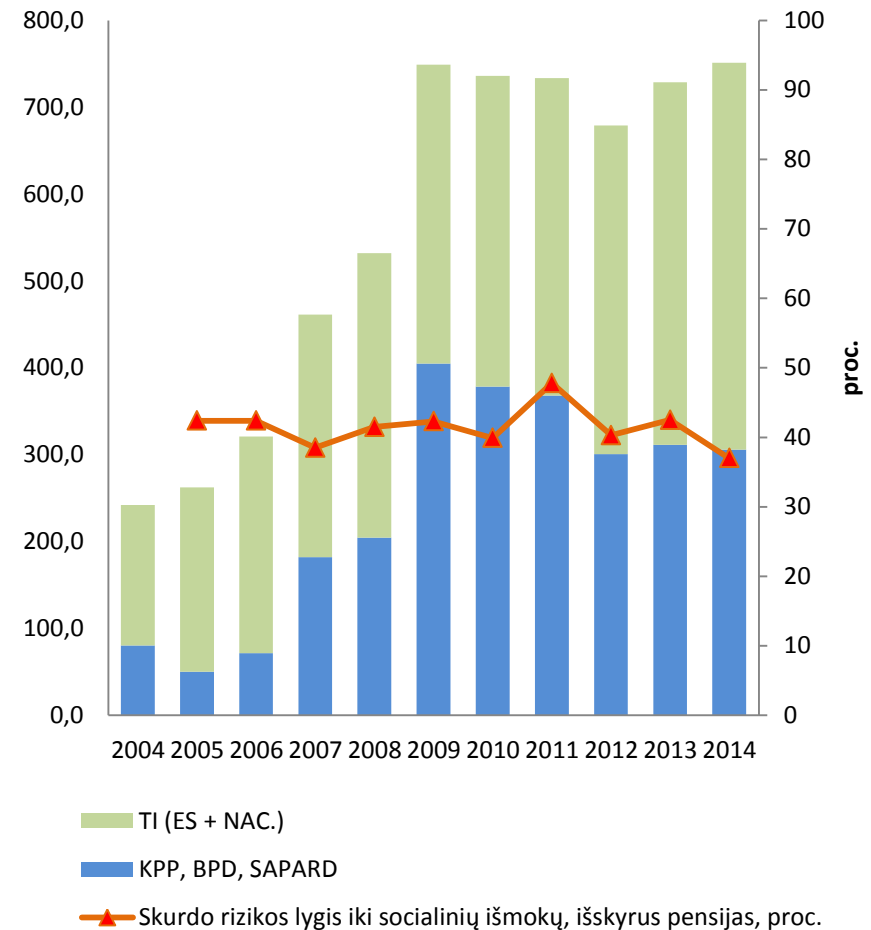

Per 2005–2016 metų laikotarpį kaimo gyventojų skaičius sumažėjo 15,7 proc., o parama, teikiama kaimo plėtrai ir žemės ūkiui iš ES ir nacionalinio biudžeto, sparčiai augo – 2,9 karto. Dar sparčiau augo paramos suma, tenkanti vienam kaimo gyventojui, – 3,3 karto, tačiau dėl nepakankamos paramos sklaidos kaimo vietovėse skurdo rizikos lygis išlieka stabilus ir svyruoja apie 40 proc. **Tai blogina žmoniškųjų išteklių kokybę ir daro kaimą nepatrauklų gyvenimui ir verslui.**

Kaimo gyventojų skaičius ir parama

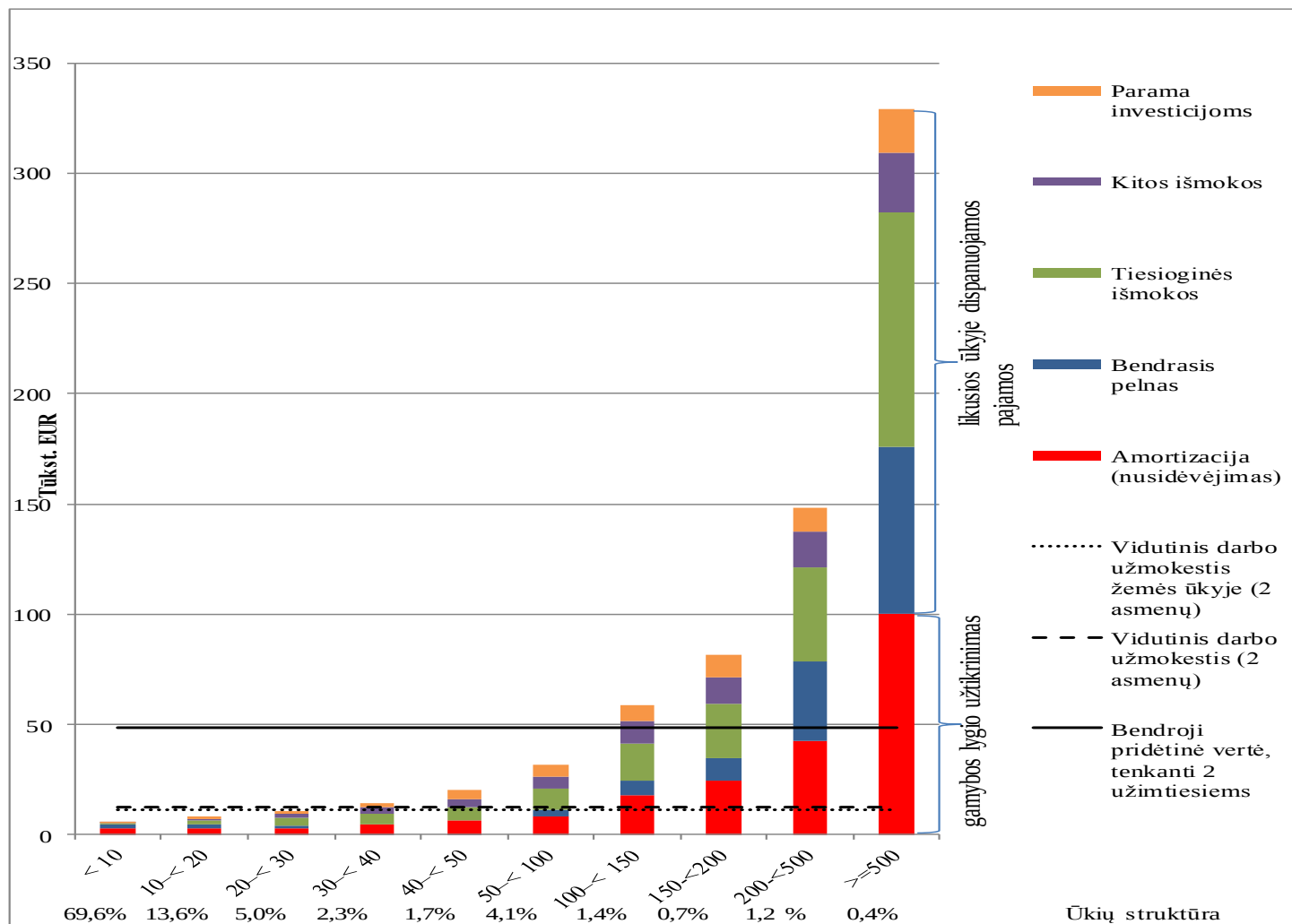

Skurdo rizikos lygis kaime ir parama

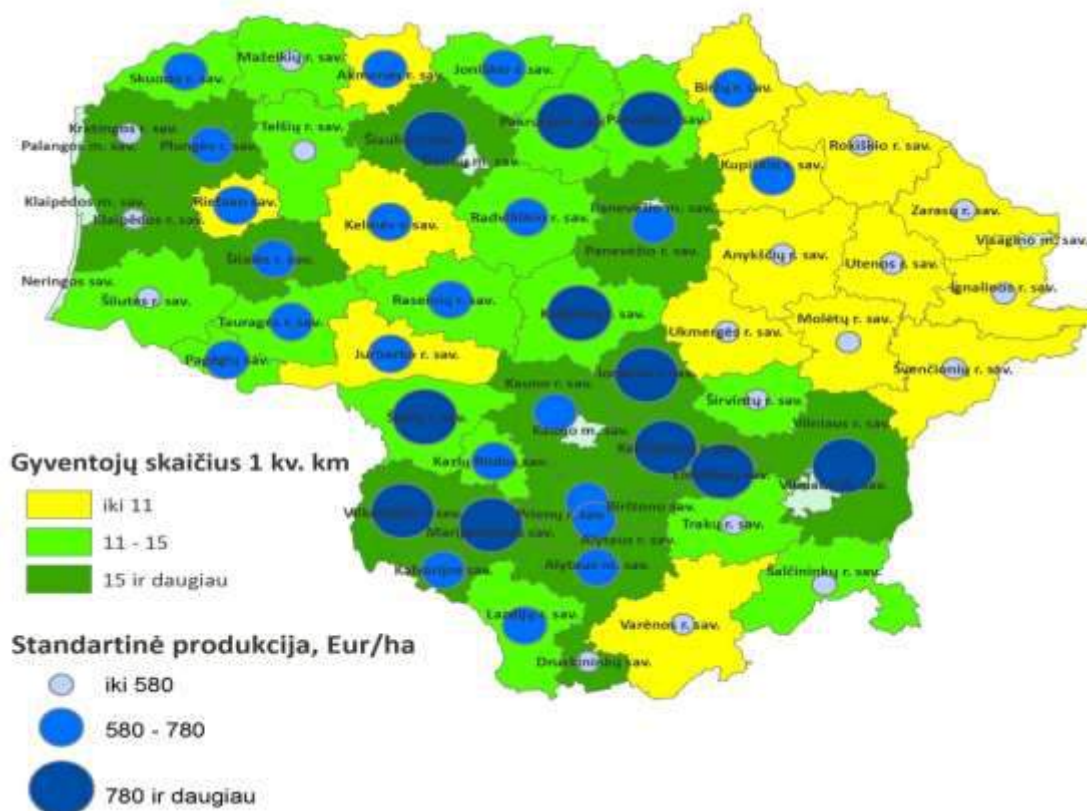
Pajamų atotrūkio tarp ūkininkų mažinimas

2010–2013 metų ŪADT duomenimis, nustatyta, kad tiesioginės išmokos 94,1 proc. visų ūkininkų neužtikrina jų namų ūkiui pajamų lygio, atitinkančio bent vidutinį dviejų asmenų darbo užmokestį žemės ūkyje. Parama koncentruojasi didžiausiuose ūkiuose, kurių gaunamas pajamų lygis dešimtis kartų viršija vidutinį dviejų asmenų darbo užmokestį ne tik žemės ūkyje, bet ir kituose šalies ekonomikos sektoriuose.

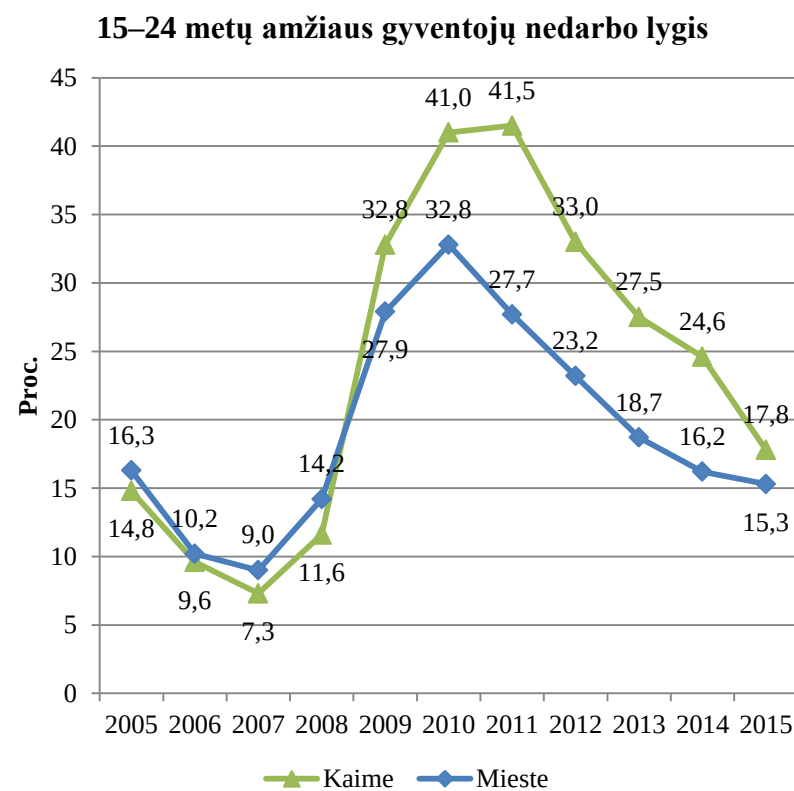
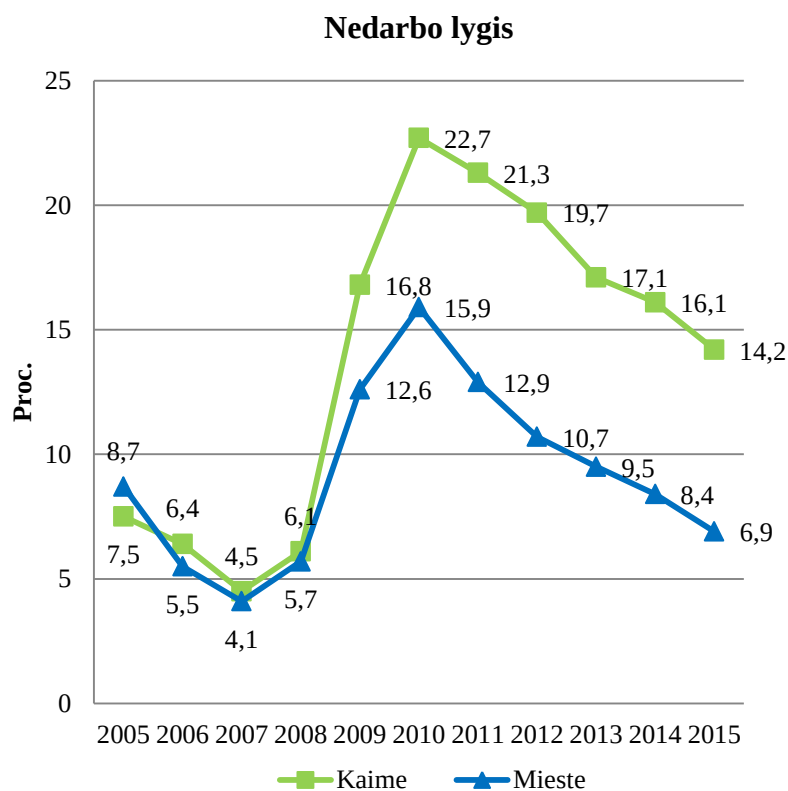
Skirtumų tarp kaimo regionų mažinimas

Kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimas daro įtaką žemės ūkio produkcijos apimtims. Rytų Lietuvos savivaldybėse, kuriose gyventojų tankumas ypač mažas, sukuriama mažiau žemės ūkio standartinės produkcijos.

Užimtumo kaimo vietovėse didinimas

Nepakankamas profesinis pasirengimas, kvalifikacijos ir verslumo stoka lemia nedarbą kaime. 2015 metais kaimo gyventojų nedarbo lygis buvo 7,3 proc. punkto didesnis už vidutinį nedarbo lygį miestuose. Jaunų, 15–24 metų amžiaus, gyventojų nedarbo lygis kaimo vietovėse vidutiniškai 2011–2015 metais siekė net 28,9 proc.

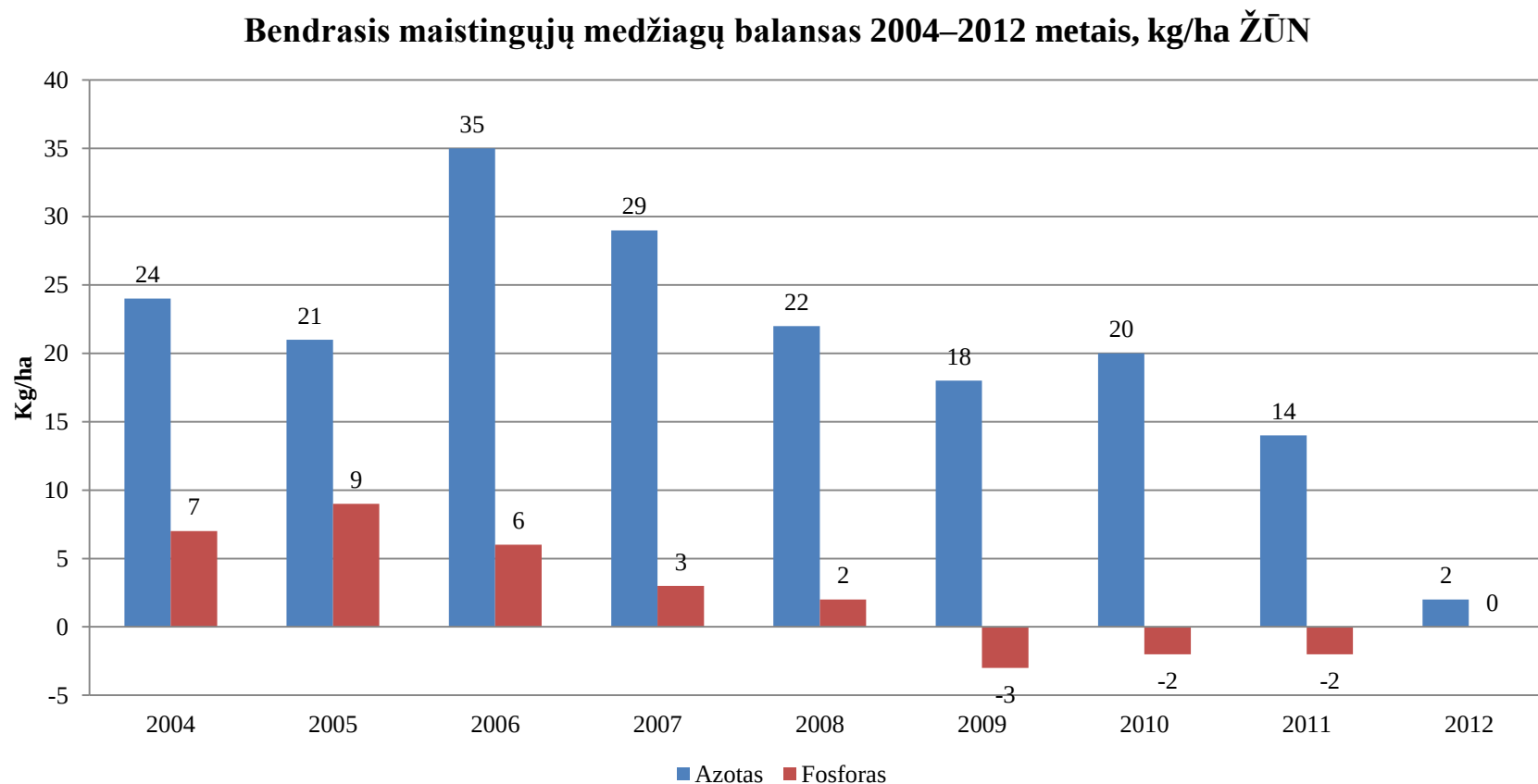

Lietuvos žemės ūkio gebėjimas prisitaikyti prie aplinkosauginių iššūkių

Prielaidos tvariam žemės ūkio vystymuisi aplinkosaugine prasme yra sukuriamos tada, kai ūkiai sugeba išsaugoti ir atkurti gamtinius išteklius (dirvožemį, biologinių rūšių įvairovę, esmines ekosistemas ir ekologinius procesus), sunaudojamus gamybos procese.

Dirvožemio kokybės išsaugojimas (1)

Dėl nesubalansuoto trąšų naudojimo Lietuvos žemės ūkio paskirties žemėje 2009–2012 metais buvo stebimas azoto perviršis, o fosforo balansas, per tą patį laikotarpį įgydamas neigiamą reikšmę, rodė dirvožemio eikvojimo tendenciją.

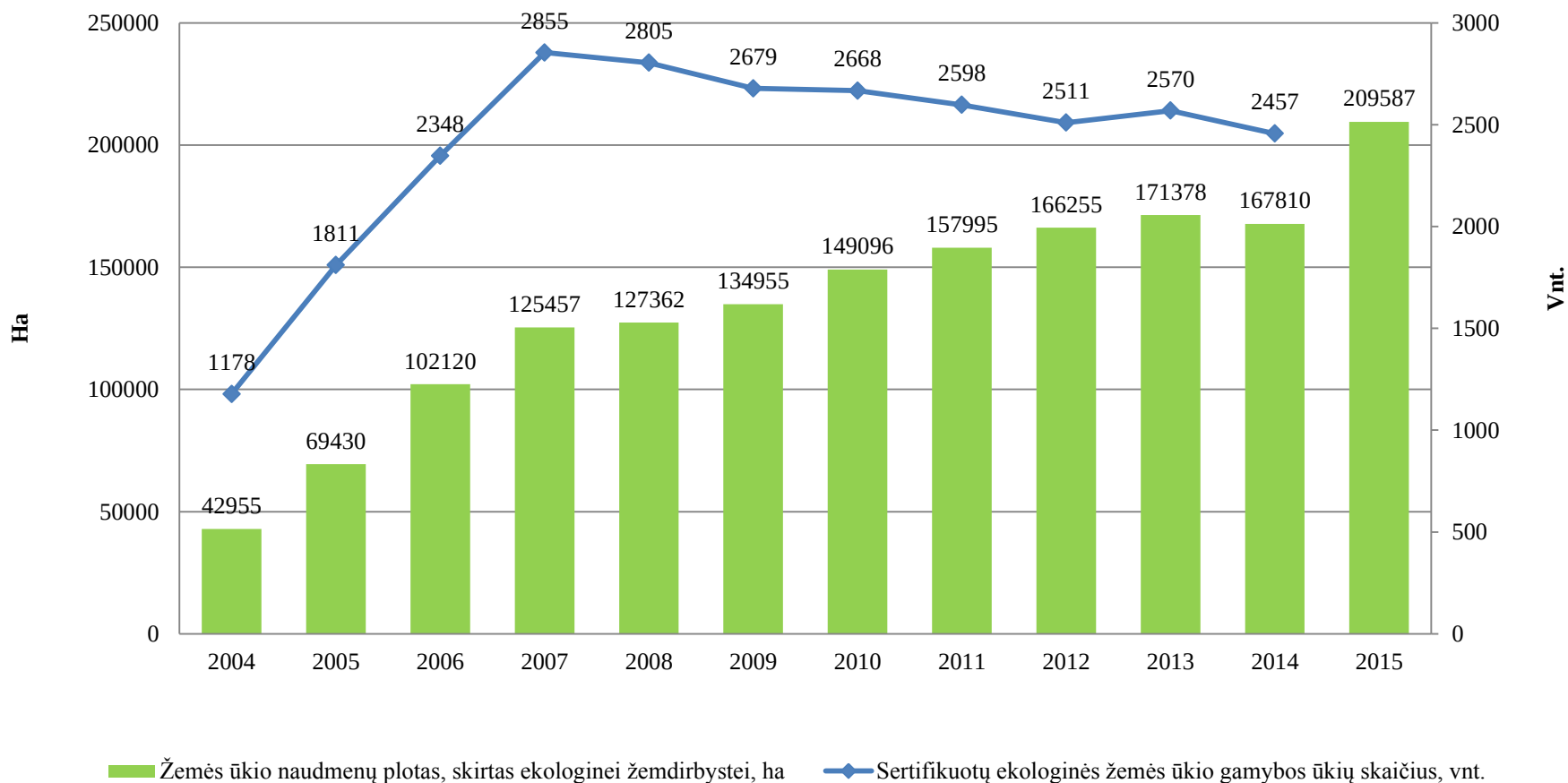
Dirvožemio kokybės išsaugojimas (2)

- Mažėja dirvožemio taršos mažinimui reikšmingų ganyklų ploto dalis nuo visų žemės ūkio naudmenų.
- ES-28 70 proc., o Lietuvoje – 50 proc. ariamosios žemės buvo įtraukta į planuojamą sėjomainą (2010 metais).
- Lietuvoje Šenono (angl. *Shannon*) ariamosios žemės įvairovės indeksas gerokai žemesnis nei vidutiniškai ES: 2014 metais Lietuvoje jis buvo 0,54 (2010 metais – 0,59), o vidutiniškai ES-28 siekė 0,68 (2010 metais).

Ekologinio ūkininkavimo plėtojimas

Lietuvoje ŽŪN ploto dalis, skirta ekologiinei žemdirbystei, nuo pat įstojimo į ES 2004 metais didėjo ir 2015 metais siekė 7,3 proc.

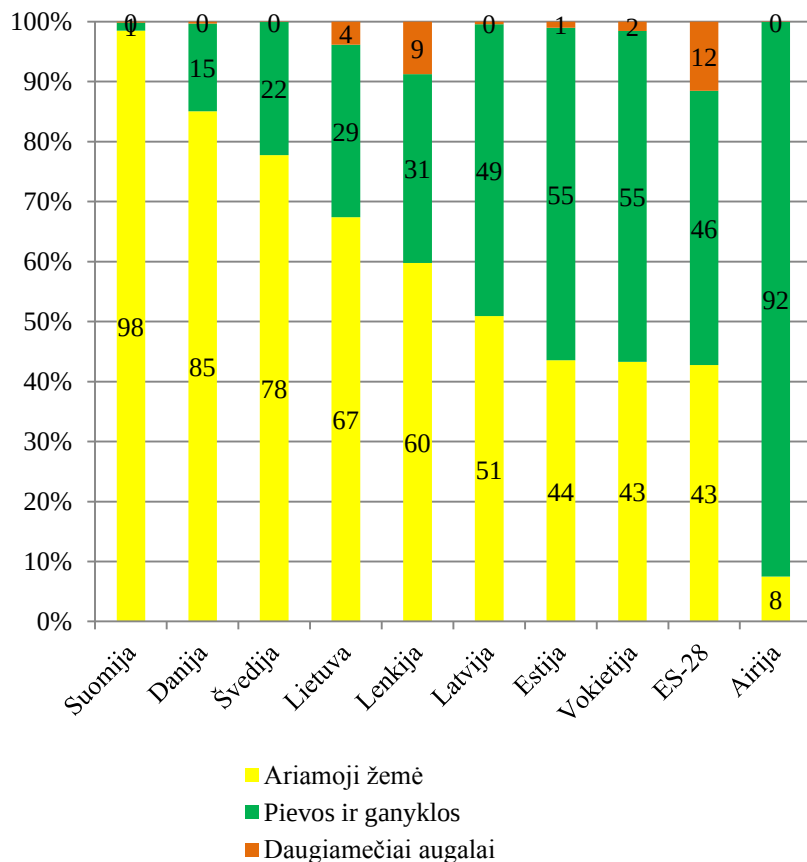
Ekologinės gamybos sertifikuotų ūkių skaičius ir žemės ūkio naudmenų plotas 2004–2015 metais

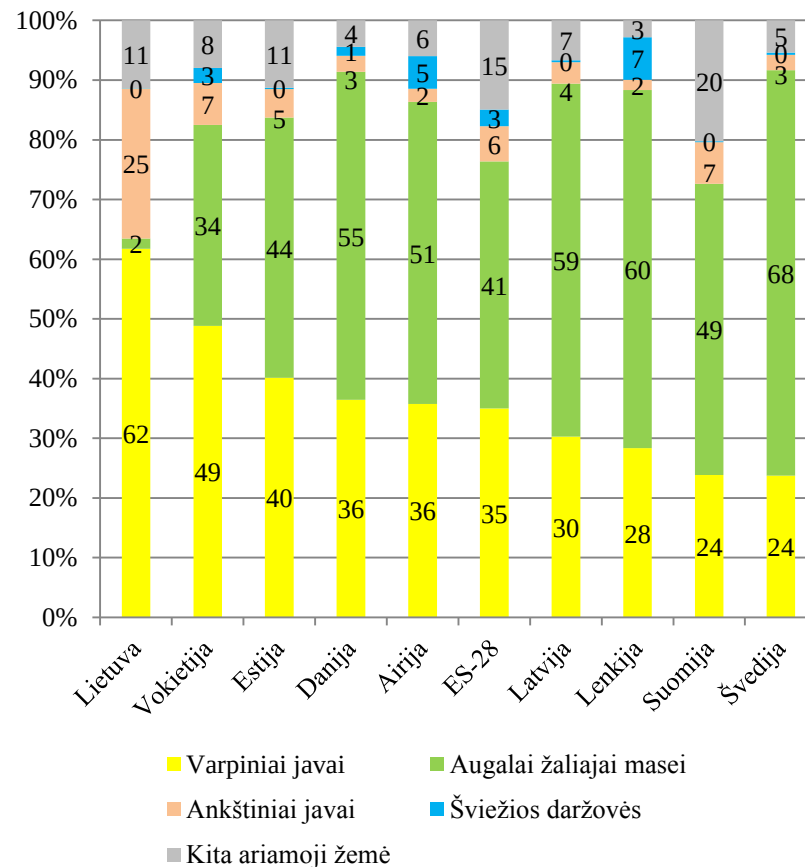
Ekologinių ūkių pasėlių struktūros gerinimas

Ekologinių ūkių pasėlių struktūra artima tradiciniams ūkiams – vyrauja varpiniai ir ankštiniai javai.

**Žemės naudojimas ES-28 ekologiniuose ūkiuose
2014 metais**

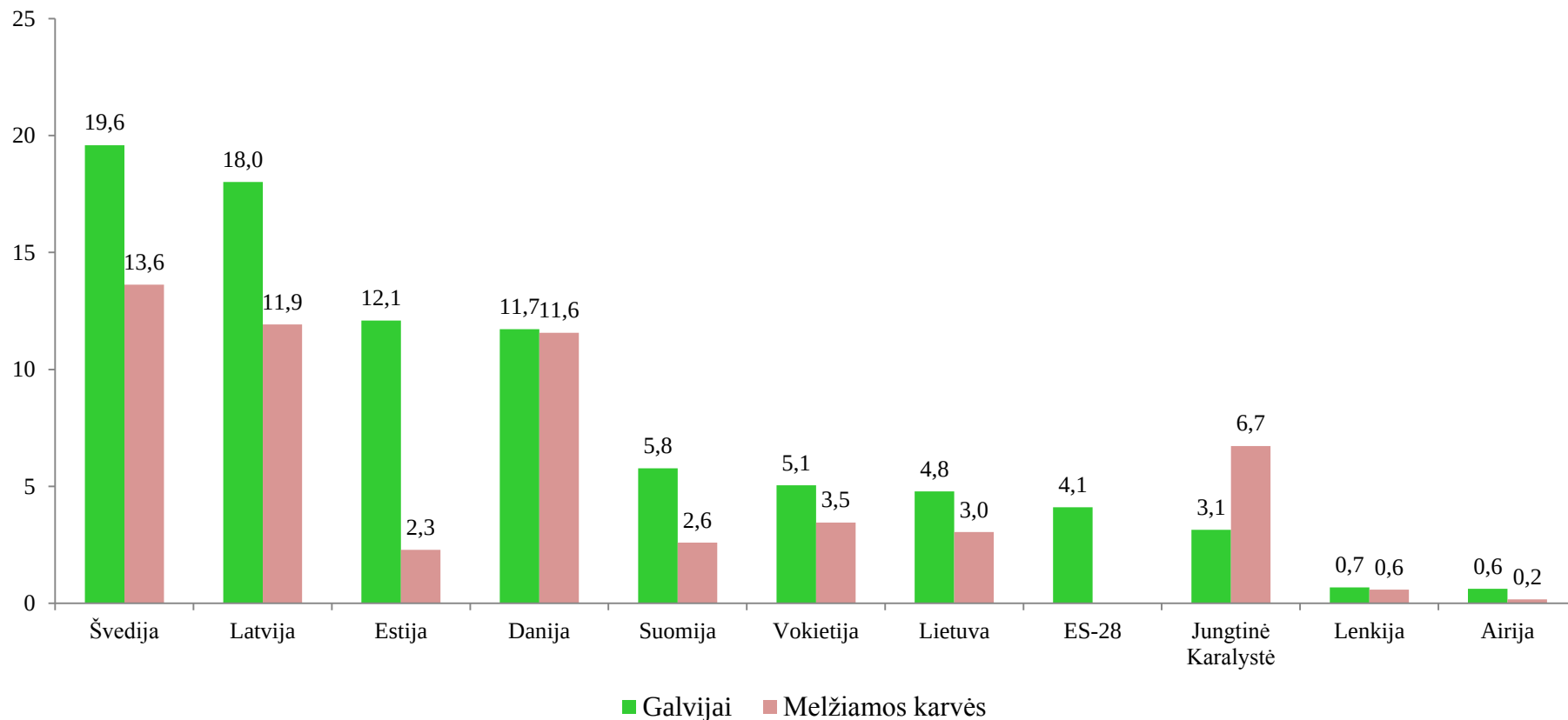
**Pasėlių struktūra ES-28 ekologinių ūkių ariamojoje
žemėje 2014 metais**

Ekologinės gyvulininkystės plėtojimas

Gyvulių dalis Lietuvos ekologiniuose ūkiuose nuo visų gyvulių, palyginti su kitomis Baltijos regiono šalimis, pvz., Švedija, Latvija, Estija, Danija, yra maža.

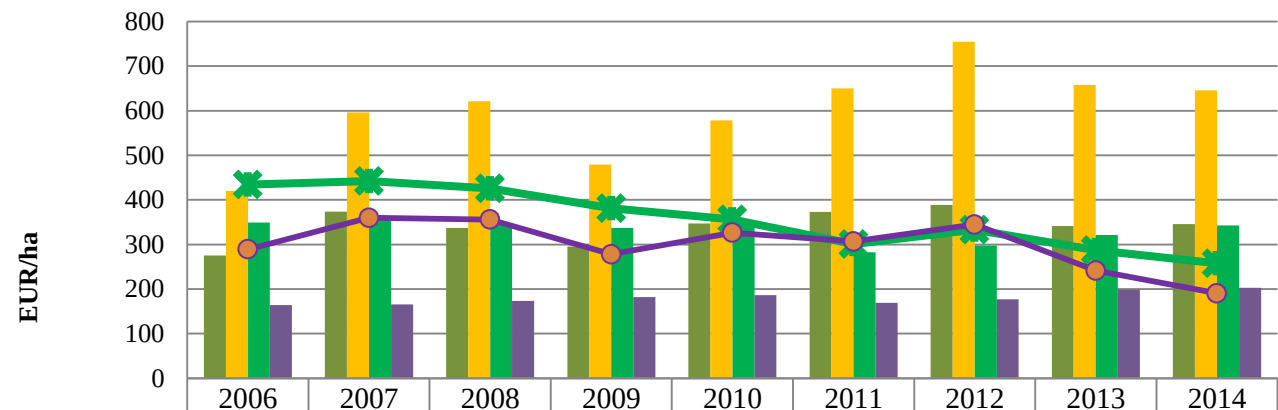
Gyvulių dalis Lietuvos ir ES ekologiniuose ūkiuose nuo visų gyvulių 2014 metais, proc.

Ekologinės gamybos plėtojimas

Ekologinio ūkininkavimo veikla yra patrauklesnė nei tradicinė: 2006–2014 metais ekologinių ūkių bendrasis pelnas su išmokomis, tenkantis 1 ha, buvo didesnis (išskyrus 2011 ir 2012 metus) nei tradicinių ūkių. Tačiau bendroji produkcija ekologinės gamybos ūkiuose nedidėja.

Ekologinių ir visų ūkininkų ūkių ekonominiai rodikliai 2006–2014 metais, EUR/ha

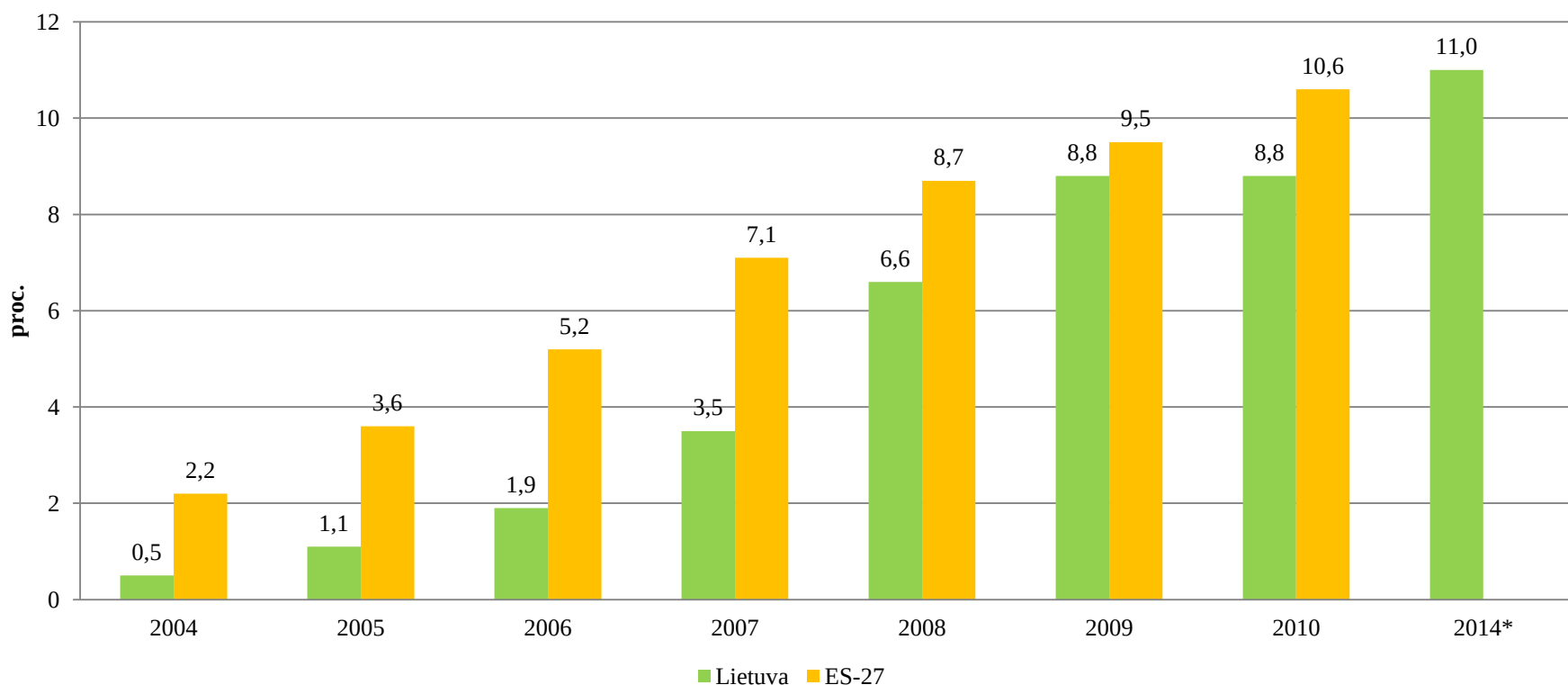

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
■ Bendroji produkcija ekologinės gamybos ūkiuose	275	373	337	296	347	373	388	341	345
■ Bendroji produkcija vidutiniškai ūkiuose	420	596	621	479	578	650	754	658	645
■ Išmokos susijusios su gamyba ekologinės gamybos ūkiuose	349	364	346	337	346	282	297	322	343
■ Išmokos susijusios su gamyba vidutiniškai ūkiuose	164	166	173	182	187	169	177	198	203
—◆— Bendrasis pelnas su išmokomis ekologiniuose ūkiuose	435	442	426	381	356	300	333	287	258
—●— Bendrasis pelnas su išmokomis vidutiniškai ūkiuose	289	360	356	278	326	307	345	241	190

Energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių žemės ūkyje gamybos plėtra

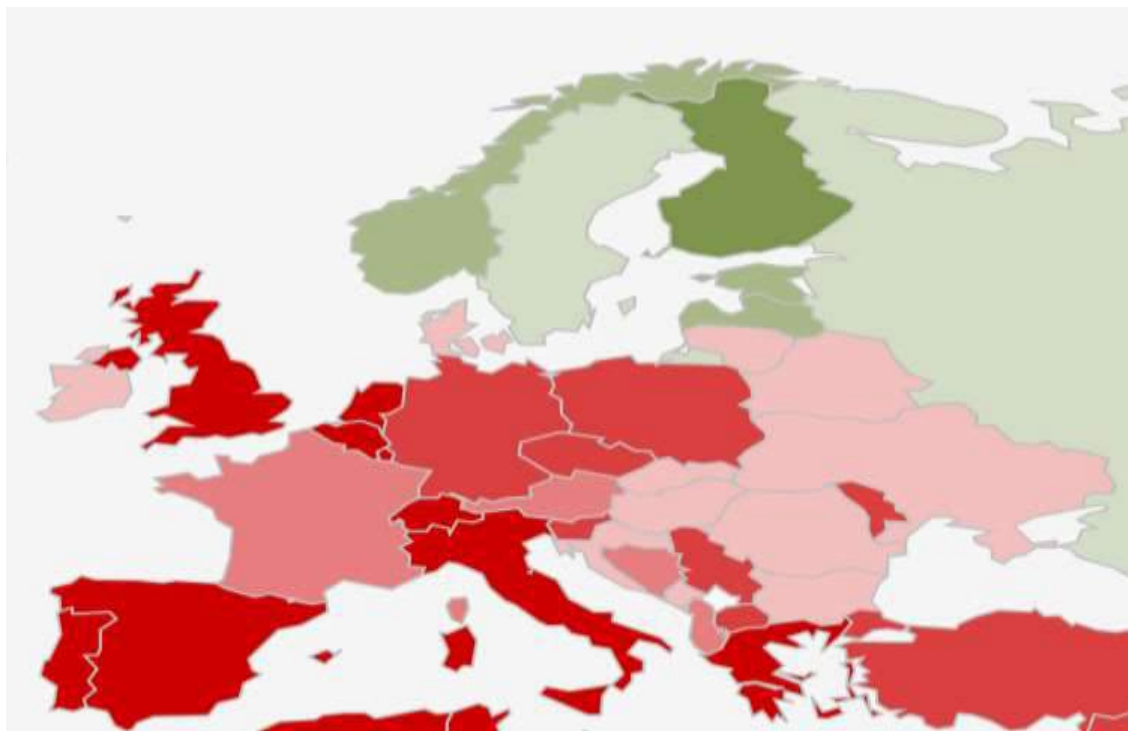
Diegiant atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo technologijas, didėjo atsinaujinančios energijos žemės ūkyje gamybos apimtys ir jos dalis visoje pirminėje energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamyboje.

Lietuvos ir ES-27 žemės ūkyje pagaminamos atsinaujinančių energijos išteklių energijos dalis visoje pirminėje energijos iš AEI gamyboje, proc.

Ekologinis pėdsakas

Lietuvos biologinis gebėjimas atsinaujinti, kaip ir daugelio ES šalių, yra nepakankamas. 2012 metais Lietuvos ekologinis pėdsakas 2 proc. viršijo biologinius pajėgumus, o ES-27 ekologinis pėdsakas buvo daugiau nei dvigubai didesnis už jos biologinį pajėgumą. Biologinių pajėgumų deficitas reiškia, kad žmonės naudoja ekologinius resursus greičiau, nei žemės ekosistemos geba juos atnaujinti.

Stiprybės

- Stambūs Lietuvos žemės ūkio produkcijos gamintojai yra apsirūpinę moderniomis gamybos priemonėmis ir yra pajėgūs konkuruoti su stambiais kitų ES šalių žemės ūkio produkcijos gamintojais.
- Lietuvos vartotojai, rinkdamiesi maisto produktus, pirmenybę teikia lietuviškai produkcijai.
- Vis daugiau ūkių imasi perdirbti savo ūkyje pagamintą produkciją, tarp vartotojų auga šios produkcijos paklausa, stiprėja vietinį maistą propaguojantis socialinis judėjimas, kuris atveria naujas galimybes versle išlikti ir smulkiems bei vidutiniams ūkiams.
- Dėl mažo energijos suvartojimo žemės ūkio produkcijos gamybos procese, lyginant su kitomis ES šalimis, Lietuvos žemės ūkio verslas yra mažiau jautrus energetinių išteklių kainų pokyčiams.
- Lietuvoje yra daug didelės gamtinės vertės teritorijų, kurios sudaro palankias sąlygas ekologiškos produkcijos gamybai ir kraštovaizdžio bei biologinės įvairovės išsaugojimui.

Silpnybės

- Dalyje ūkių paramos dėka įgyvendintos investicijos nebuvo ekonomiškai pagrįstos ir mažina ūkių veiklos ekonominį efektyvumą bei kelia grėsmę jų ateičiai.
- Diegiant industrines technologijas daugelyje smulkių ir vidutinių ūkių, nepavyko pasiekti techninio efektyvumo augimo; gamindami žaliavą perdirbamajai pramonei, jie gauna per mažai pajamų, kad galėtų išlikti versle.
- Mažas tradicinių kooperatyvų skaičius, silpnas jų vaidmuo tokiose maisto vertės grandinės grandyse kaip perdirbimas, prekyba, paslaugų teikimas.
- Ūkiams atsisakant gyvulininkystės, mažėja žalienu plotai ir organinių trąšų naudojimas, o nepakankamai taikant sėjomainą, blogėja natūralus dirvožemio derlingumas.
- Vyraujantis fiziškai sunkus, nekūrybiškas žaliavą perdirbėjams parduodančio ūkio verslo modelis nepatrauklus išsilavinusiam jaunimui, jie nenori perimti šeimos ūkio.
- Paramos pasiskirstymo netolygumas ir maža sklaida didina ūkių koncentraciją ir turtinę diferenciaciją, dėl to nėra pasiekiami socialiniai tikslai, nes, mažėjant ūkių skaičiui, didėja socialinių pašalpų gavėjų skaičius, auga emigracija iš kaimo vietovių.
- Žemės ūkio gamybos intensyvinimas prisideda prie nepakankamo Lietuvos biologinio gebėjimo atsinaujinti, todėl šalis praranda „žalios“ šalies įvaizdį.

Galimybės

- Didėjant pajamoms ir keičiantis vartotojų prioritetams, orientuotiems į sveikesnę mitybą, Lietuvos gyventojai pirmenybę ima teikti ekologiškiems, aukštos ir išskirtinės kokybės produktams, todėl tikėtina, kad šių produktų vartojimas didės.
- Modernios informacinės technologijos sudaro galimybes smulkiems ir vidutiniams ūkiams ūkyje perdirbtus aukštos, išskirtinės kokybės produktus parduoti tiesiogiai vartotojams be tarpininkų ir gauti daugiau pajamų, nei perdirbėjams parduodant žaliavą.
- Augant gyventojų sąmoningumui dėl tvaraus vystymosi, stiprėja gamtosauginiai, sveiką mitybą ir dalijimosi ekonomiką propaguojantys socialiniai judėjimai, besirūpinantys kaimo vietovių išsaugojimu, skatinantys ūkininkų ir vartotojų bendradarbiavimą.
- Pažangių technologijų ir inovacijų taikymas žemės ūkyje leidžia pramoninę gamybą vystantiems stambiems žemės ūkio produkcijos gamintojams efektyviai ūkininkauti ir išspręsti aplinkosaugos problemas.

Grėsmės

- Gali mažėti ES parama žemės ūkio sektoriui.
- Vyraujant javų ir rapsų specializacijai, didelei Lietuvos žemės ūkio sektoriaus daliai didėja rizika tuo pačiu metu patirti nuostolių dėl nepalankių klimatinių sąlygų ir kainų kritimo.
- Sparčiai mažėjant gyventojų kaimo vietovėse, gyvenimo sąlygos ūkininkų šeimoms tampa nepatrauklios dėl retėjančio socialinių, švietimo, transporto ir kt. paslaugų infrastruktūros tinklo.
- Dėl mažėjančio ūkių skaičiaus mažėjant kaimo gyventojų skaičiui, daugės apleistų pastatų, prastės Lietuvos kraštovaizdis, Lietuva praras patrauklumą kaip kaimo turizmo šalis.
- Smulkiems ūkiams, ieškantiems papildomo pajamų šaltinio, mažėja naujo alternatyvaus žemės ūkiui verslui steigimosi galimybės kaimo vietovėse dėl kaimo gyventojų, kaip vartotojų, skaičiaus mažėjimo.
- Dėl sumažėjusio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus kaimo vietovėse žemės ūkyje ims trūkti darbo jėgos.
- Toliau bus ignoruojama Lietuvos kaimo gyventojų socialinių įgūdžių, psichinės sveikatos ir emocinės kultūros ugdymo, pritaikyto XXI a. visuomenės gyvenimo būdui, svarba, prioritetą atiduodant materialaus turto kaupimą ir atnaujinimą skatinantiems projektams.

Strategijos tikslas

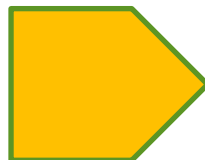
Sukurti prielaidas daugumai ūkininkų gauti pajamas, kurios leistų atnaujinti kapitalo, žmogiškuosius ir gamtinius išteklius bei užtikrintų ilgalaikę veiklos perspektyvą.

Svarbiausi pokyčiai, kurie leistų pasiekti užsibrėžtą tikslą.

- **Kuriamas industrinis žemės ūkis**
- Didinamos produkcijos gamybos apimtys
- Įgyvendinama mažų kaštų strategija
- Didinama bendroji pridėtinė vertė
- Stiprinama įprastinė maisto tiekimo grandinė
- Skatinamas ūkininkų kooperatyvų kūrimas
- Siekiama didinti žemės ūkio ir maisto produktų eksportą

- **Vystoma bioekonomika**
- Didinamos žemdirbių pajamos
- Įgyvendinama didelės vertės produktų kūrimo strategija
- Didinama grynoji pridėtinė vertė
- Stiprinama trumpa maisto tiekimo grandinė
- Skatinamas įvairių formų ūkininkų ir vartotojų bendradarbiavimas
- Siekiama mažinti žemės ūkio ir maisto produktų importą

Tvarus žemės ūkis – gyvybingam kaimui

Vizija

- Žemės ūkis didelei kaimo gyventojų daliai bus dalinis ar pagrindinis pajamų šaltinis.
- Žemės ūkio veikla bus pagrįsta bioekonomikos ir žiedinės ekonomikos principais, atsakingai naudojant žemės ir kitus gamtinių išteklius, siekiant palikti ateities kartoms gražesnę ir geresnę aplinką.
- Daugelyje ūkių bus derinamos įvairios veiklos (augalininkystė, gyvulininkystė, žuvininkystė, turizmas, energijos gamyba ir kt.), tai pagerins gamtinių išteklių atnaujinimą ir sumažins pajamų praradimo riziką.
- Lietuva išliks žemės ūkio ir maisto produktų eksportuotoja, tačiau ūkininkai labiau orientuosis į Lietuvos vartotojų poreikių patenkinimą.
- Žemės ūkio sektorius siūlys daug įvairių verslo galimybių, daugiau ūkininkų naudos inovatyvius maisto tiekimo vartotojui modelius ir ims žemės ūkio produkcijos perdirbimo savo ūkiuose.
- Ūkininkai įsitikins kooperacijos nauda, kooperacijos reikšmė taps svarbi visuose maisto tiekimo grandinės etapuose.
- Kaimas taps patrauklus gyventi miesto gyventojams ir išsilavinimą įgijusiam kaimo jaunimui, nes žemės ūkio veikla taps kūrybiškesnė, o pajamos bus panašios kaip mieste.
- Socialiniai, ekonominiai ir demografiniai skirtumai tarp atokių ir prie didžiųjų miestų esančių kaimo regionų bus mažesni.

Ekonominis principas – užtikrinti pažangiai žemės ūkio veiklai reikalingų finansinių lėšų srautą, sudarant šia veikla užsiimantiems žmonėms galimybę gauti pakankamas pajamas ir turėti tinkamą gyvenimo lygį

Pagrindinės strateginės kryptys (1):

- Skatinti ūkininkus priimti inovatyvius vadybos sprendimus ir diegti pažangiausias technologijas. Daug didesnį žemės ūkio veikla užsiimančių žmonių darbo produktyvumą galima pasiekti, naudojant modernius darbo organizavimo, veiklos finansavimo ir produkcijos realizavimo būdus.
- Skatinti ūkių siekį taikyti produktų diferencijavimo strategiją ir pateikti vietos rinkoje galutinius, vartotojams skirtus produktus, pritaikytus prie jų asmeninių poreikių. Tokiems ūkiams yra būtina parama logistikai, perdirbimo ir pakavimo įrangai, pardavimo kanalų sukūrimui, rinkodarai.
- Skatinti ūkininkus rinktis gyvulininkystę ir daržininkystę, kurios leistų žemės ūkyje racionaliau panaudoti šalies gamtinius ir žmogiškuosius išteklius. Labai svarbu teikti paramą gyvulininkystei mažai palankiose ūkininkauti vietovėse, siekiant išsaugoti žemės ūkio veiklą šiuose regionuose. Lietuvos mėsos, pieno ir daržovių perdirbimo įmonių techninis potencialas taip pat sudaro ekonomines prielaidas šių sektorių plėtrai ir sukuria galimybes gauti didesnę pridėtinę vertę iš perdirbtų žemės ūkio ir maisto produktų eksporto, lyginant su žaliavinių produktų eksportu.

Pagrindinės strateginės kryptys (2):

- Mažinti ūkininkavimo riziką dėl klimato kaitos ir kardinalių kainų svyravimų, remiant viso žemės ūkio sektoriaus ir atskirų ūkių veiklos diversifikavimą, teikiant paramą, reikalingą pradėti naujos rūšies produktų gamybą, derinamą su jau išvystyta verslo kryptimi, bei skatinat naudoti tam skirtas draudimo formas.
- Skatinti smulkių ūkių kooperaciją ir kitas inovatyvias bendradarbiavimo formas (klasterius, vienašalius ir dvišalius tinklus), daugumą paramos priemonių skiriant ūkininkų bendradarbiavimo su kitų vertės kūrimo grandžių dalyviais (vartotojais, prekybininkais, paslaugų teikėjais) projektų rėmimui.
- Skatinti daugiau Lietuvos gyventojų dalyvauti, diegiant inovatyvius žemės ūkio verslo modelius, kurie įtrauktų į maisto produktų kūrimo procesą visas suinteresuotas visuomenės grupes: namų ūkius, viešojo maitinimo, sveikatos apsaugos ir švietimo įstaigas, pervežėjus, maisto perdirbimo įmones, konsultantus ir t. t.

Socialinis principas – užtikrinti kaimiškųjų regionų žmogiškųjų išteklių atnaujinimą, didinant šių vietovių patrauklumą gyventi ir plėtoti verslą

Pagrindinės strateginės kryptys:

- Skatinti jaunimą įsitraukti į šeimos verslą žemės ūkyje.
- Skatinti kaimo gyventojus susikurti papildomą namų ūkio pajamų šaltinį, imantis žemės ūkio veiklos.
- Remti projektus, pritraukiančius į kaimą naujus gyventojus, ypač aukštos kvalifikacijos specialistus, taikant paramos priemones, skirtas viešosios infrastruktūros gerinimui, kokybiško būsto kaimo vietovėse plėtrai, apleistų pastatų pritaikymui vasarnamiams, kaimiškųjų regionų gyventojų važinėjimo dirbti į kitas vietas rėmimui.
- Skatinti kaimo gyventojų kooperaciją, siekiant sodybų ir gyvenvietės viešosios infrastruktūros gerinimui panaudoti ūkininkų turimą techniką ir įrangą, efektyviau organizuoti namų ūkių vartojimą, pvz., bendrai naudoti transporto priemones, savitarpio pagalbos principu organizuoti vaikų, neįgaliųjų ir senelių priežiūrą ir t. t.
- Remti verslus ir socialinius projektus, kurie sukuria darbo vietas ir ugdo naujus įgūdžius ilgalaikiams bedarbiams ar socialinių pašalpų gavėjams, gyvenantiems kaime.
- Skatinti kaimo ir miesto bendradarbiavimą, netechnologinių inovacijų diegimą, teikiant paramą šiam tikslui skirtų VVG ir kaimo bendruomenių projektams.

Aplinkosauginis principas – užtikrinti gamtinius išteklius tausančių ir aukštos mitybinės vertės maisto produktus gaminančių žemės ūkio technologijų naudojimą

Pagrindinės strateginės kryptys:

- Skatinti tausiau išteklius naudojančių ūkininkavimo būdų taikymą, ypač Šiaurės, Vidurio ir Pietvakarių Lietuvoje, plėtoti mišrius ūkius, natūraliais būdais atkuriant ir palaikant dirvožemio derlingumą.
- Didelės gamtinės vertės teritorijose skatinti ūkininkavimą, derinamą su kitomis ekonominėmis veiklomis, plėtojant mažo intensyvumo gyvulininkystę, rekreacinių paslaugų teikimą.
- Skatinti naujausių bioenergetikos ir bioekonomikos pasiekimų taikymą žemės ūkyje. Atsinaujinančių energijos išteklių gamyba ir panaudojimas žemės ūkyje leistų sušvelninti klimato kaitą ir sukurti naują pajamų šaltinį kaimo gyventojams.

Ačiū už dėmesį!

